Տարեկան գին է 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Թիֆլիսի Ժողովարանի Աւագների խորհուրդը հրաւիրում է ցանկացողներին՝ ստանձնել առաջիկայ ձմեռային սէզօնին կլուբին վառելիք մատակարարելու գործը։ Յայտարարութիւնները ներկայացնել, փակ ծրարների մէջ, Ժողովարանի գրասենեակին, մինչև հոկտեմբերի 18-ը։ Յայտարարութիւններն ընդունվում են ամեն օր՝ երեկ. ժամը 8—10-ը։
(հ.) ատ. 883. 2—1

„ՄԻՐ" ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ
յայտնում է ի տեղեկութիւն իր կլիէնտների, որ
ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ Է ԱՇԽԱՏԵԼ,
որովհետև պատահած հրդեհը տեղի է ունեցել միայն ֆաբրիկայի մթերային պահեստում։
ՀԵՏԵՒԱԲԱՐ ԲՈԼՈՐ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ
ԿԸ ԿԱՏԱՐՎԵՆ ՃՇԳՐԻՏ
ատ. 877. 2—2

ԿԱՆԱՆՑ 4-ԴԱՍԵԱՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑ ու ԿԱՐԴԻ
Ա. Լ. ՁԷՐՔԷՋՕՎԱՅԻ
(Ալէքսէեվսկայա փող. № 17).
Աշակերտուհիների ընդունելութիւնը ստորին և վերին պատրաստական, I, II, III և IV դասարանները ամեն օր ժամը 12—2-ը։
ատ. (Ն.Հ.) 867. 3—2

ՇՈՒՇԻ—ԵՒԼԱԽ—ՆՈՒԽԻ—ԳՈՐԻՍ
ԼԵՒՈՆ ՎԱՐԱԶԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ կազմված կոմիսիօնօ-առևտ. ընկերութիւնը
յայտնում է վաճառականներին, մասնաւոր անձանց, կուլտուրական, արդիւնաբերական և առևտրական հաստատութիւններին, որ այդ ընկերութիւնը սեպտեմբերի 15-ից, ի միջի այլ ձեռնարկութիւնների, բաց է արել Շուշում և Եւլախում կոմիսիօներական գրասենեակներ։ Բոլոր պատուէրները կատարվելու են շուտափոյթ, ճշգութեամբ և չափաւոր վարձատրութեամբ կանխիկ։ Դիմել Շուշում և Եւլախում նամակով այսպիսի հասցէով. Въ комиссіонерство Л. Варазова, իսկ հեռագրով՝ Варазову.
(օ.մ.) ատ. 776. 15—14

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Այսօր, երեքշաբթի, հոկտեմբերի 15-ին
Ընտանեկան երեկոյթ
Հայոց Դրամատիկ. Ընկերութեան խումբը կը ներկայացնէ
Ոճրագործի ընտանիքը
Դրամա 4 գործ. հեղ. Դ. Ջակոմետիի
Մասնակցում են՝ տ. տ. Սրաքս, Լիսի-Սեւումեան, պ. պ. Աղայեան, Մուրադեան, Օվի-Անհարոնեան, Փափազեան, Թաշճեան և ուրիշներ։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։
Ներկայացման տոմսակները 1 ռուբ. մինչև 30 կոպ.։
Երեկոյթին կը նուագեն ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐ։
Հիւրերը, ըստ յանձնարարութեան, վճարում են—տղամարդիկ 50-ական կոպ., կանայք և ուսանողները 25-ական կոպ.։
882. 1—1

Առաջնակարգ ցիրկ
ԵՂԲ.
ԵՍԻԿՕՎՍԿԻՆԵՐԻ
Այսօր տեղի կունենայ մեծ ներկայացում։ Աշխարհահռչակ վելօսիպէդիստ Չէստէր-Դիկի դեբիւտը։ Մասնակցում են նոյնպէս ժողովրդ. ծաղրածուներ եղբ. Վինչենցոնները և այլ առաջնակարգ արտիստներ։
Սկիզբը երեկոյեան 8 ժամին։ Հանդէս կը գայ Չէստէր-Դիկը՝ երրորդ բաժ., որ կը սկսվի երեկոյեան 10 ժամին։ Անվախ ՄԷՐԻԻ առաջին դեբիւտը։
ատ. 884. 0 7

ԲԺԻՇԿ
Ե. ՔԵՐԵՍՏԷՃԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ հիւանդութիւններ։
(Առանձն. կրծքի, ծոցախտի և արեան պակասութեան)
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 12—2-ը
(Երեկոյեան ժ. 5—7-ը
Գրաֆսկայա, 3 (Լօրիս-Մելիքօվսկայա փողոցի կողմից)
(Ն.Հ.Կ.) ատ. 774. 100—13

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. ԿԷՕՆՃԵԱՆ
Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։
Ընդունելութիւնը՝
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը
(Երեկոյեան ժ. 4—7-ը
Անկիւն Արսս-Արզնիկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(Ն.Հ.Կ.) ատ. 769. 74—14

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

12 և 13 հոկտեմբերի

Լիվադիա. — Պաշտօնական։ Այսօր Նորին Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրին բաղդ ունեցաւ ներկայանալու Ն. Կ. Մ. Կովկասի փոխարքայ գեն.-ադիւտանտ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվը և հրաւիրվեց Բարձրագոյն նախաճաշի կնոջ՝ ստատս-դամա Ելիզավէտա Անդրէեվնայի հետ միասին։ Նախաճաշին հրաւիրված էր նաև ժող. լուս. մինիստր գ. խ. Կասսօն։

—

Լիվադիա. — Պաշտօնական։ Այսօր Բարձրագոյն ներկայութեամբ պալատական եկեղեցում պատարագ մատուցվեց, որից յետոյ կայացաւ նախաճաշ։ Ներկայ էր երկու տեղում Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվը կնոջ հետ։

—

Հռոմ. — Այսօր, առաւօտը ժամը 9-ին, կայացաւ բժշկական համախորհուրդ պրոֆեսոր Մարկիաֆավի մասնակցութեամբ։ Բժիշկները վկայեցին, որ Կօկօվցէվի առողջական դրութիւնը բաւականին լաւացել է, վտանգ բոլորովին չը կայ. Տաքութիւնն է 37, զարկերակը 80։

—

Հռոմ. — Կօկօվցէվի առողջական դրութիւնը լաւանում է։ Առաւօտը տաքութիւնն էր 36,8, գիշերն անցրեց շատ հանգիստ, քնեց 6 ժամ։ Այսօր ինքնագիտակցութիւնը բաւականին լաւ է, բորբոքումը կանգ առաւ։ Դէմքի վրա վէրքերը տեղ-տեղ լաւանում են։

—

Բերլին. — «Նորդ-Դոյչէ-Ալգ.-Ցայտունգը» ասում է. «Մեծ պետութիւնների միջև համաձայնութիւն պահելու գործում ահագին նշանակութիւն ունեցան ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրի Բերլին այցելելը և նրա խօսակցութիւնները գերմանական պետական գործիչների հետ, որոնց ժամանակ բոլոր հերթական դիւանագիտական հարցերը ենթարկվեցին մանրամասն ու բացարձակ քննութեան։ Ստացված տպաւորութիւնը գոհունակութեան զգացմունք է առաջ բերում»։

—

Բէնէշաու. — Որսից յետոյ կայսրը մեկնեց Վիէննա։

Վիէննա. — Վիլհէլմ կայսրին դիմաւորելու համար կայարանում ժողովվեցին կայսերական տան անձինք և պաշտօնական անձինք։ Երկու միապետների հանդիպումը կրում էր չափազանց սրտագին բնաւորութիւն։ Վիլհէլմը գրկեց Ֆրանց-Իօսիֆին, երկուսը կրկնակի համբուրվեցին, երկար սեղմում էին ձեռքերը։ Յետոյ միապետները մեկնեցին Շէնբրուն։

Վիլհէլմը ներկայ գտնվեց Շէնբրուննում տեղի ունեցած նախաճաշին և գերմանական դեսպանատան մէջ տըրված թէյին, յետոյ խօսակցութիւն ունեցաւ Բերխտոլդի հետ։ Երեկոյեան երկու միապետները ներկայ եղան ճաշին, յետոյ Վիլհէլմ կայսրը մեկնեց։

«Ֆրեմդէնբլատտը», ողջունելով Վիլհէլմի գալուստը, ընդգծում է որ, գերմանական-աւստրո-ունգարական դաշնակցութիւնը միջազգային դրութեան մէջ երաշխաւորում է խաղաղութեան պաշտպանութեան խնդիրը։

—

Ալէքսանդրիա. — Եկաւ ֆրանսիական նաւատորմը, որին դիմաւորեց ազգաբնակութիւնը։ Քաղաքը զարդարված է դրօշակներով։ Եգիպտական իշխանութիւնները և ֆրանսիական հիւպատոսն այցելեցին ծովակալին և օֆիցերներին։ Երեկոյեան տեղի ունեցան ընդունելութիւններ ֆրանսիական և յունական ակումբներում։ Ցոյն նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսիային՝ առ Յունաստանը ցոյց տուած համակրութեան համար։ Անգլիական գաղութը միացաւ ֆրանսիական ցոյցերին։

—

Կուլջա. — Նոր Սունդուի բերդում սկսվեց երկպառակութիւն։ Ուրումցինի նահանգապետի կուսակցութիւնը խլում է իշխանութիւնը հակառակորդներից։ Բերդի դռները փակ են, կան սպանվածներ, Սօյդունի ազգաբնակութիւնը սարսափահար է։ Կուլջայում հանգիստ է։ Գիշերով շրջում են կօզակներ։

—

Տօկիօ. — Եւրոպա մեկնած ֆինանսական պաշտօնեայ Մօրիին, լուրերի համաձայն, յանձնարարված է 200 միլիօն իէնի փոխառութիւն կնքել Պարիզի և Լօնդոնի բօրսաներում։

—

Լիսաբոն. — Կալանաւորութիւնները շարունակվում են։ Ոմն Սիլվացի բնակարանում գտնվեցին 2 ռումբ։ Փաստաբան Արուէլի բնակարանում գտընվեցին կարևոր վաւերագրեր։

—

Մադրիդ. — Սենատը 106 ձայնով 101-ի դէմ մերժեց վստահութիւն յայտնել կառավարութեանը։

—

Մադրիդ. — Ռօմանօնէսի կաբինէտը հրաժարական տուեց։ Նոր կաբինէտը կազմելու են արմատականները։

—

Բրիստոլ. — Համալսարանի ուսանողները քարուքանդ արին սուֆրաժիստուհիների գրախանութը։

—

Բուդապեշտ. — Պալատի նստաշրջանը բացվեց։ Օպպօզիցիան բացակայ է։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

12 և 13 հոկտեմբերի

Աթէնք. — Ենթամասնաժողովը աւարտեց իր աշխատանքները։ Հետևանքը կը ներկայացվի պատգամաւորների ընդհանուր ժողովին։ Մուֆթիների հարցը կանոնաւորվեց։

—

Սօֆիա. — Բօլգարական նուաճող զօրքերը առաջանում են երեք ուղղութեամբ առանց միջադէպերի։ Թիւրք օֆիցերները զօրքերին ցոյց են տալիս էական օգնութիւն, մատակարարելով նրանց ուտելիք։

Սօֆիայում գտնվող 1250 թիւրք գերի, հեռանալով Բուրգասից, դիմեցին Ֆէրդինանդ Թագաւորին մի հեռագրով, արտայայտելով խորին շնորհակալութիւն այն հոգատարութեան համար, որով նրանք շրջապատված էին գերի վիճակում։

—

Կ. Պօլիս. — Եկաւ բօլգարական գերութիւնից Շիւքրի փաշան։

—

Բէլգրադ. — Սերբիական զօրքերը հեռացան Ալբանիայից մինչև Լօնդօնի վեհաժողովի որոշած սահմանը։

Սերբիական «Պրէս-Բիւրօն» հերքում է Սօֆիայի այն տեղեկութիւնները, թէ կազմակերպվել են սերբ հրոսակախմբեր, որոնք ահաբեկում են սահմանակից նահանգները։

—

Ցետինիէ. — Թագաւորական հրովարտակով արձակվեց սկուպշչինան։ Նորը գումարվելու է 1914 թ. յունվարի 15-ին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ռուսաստանի և Թիւրքիայի միջև կապված նոր համաձայնութեան ույժով, Ռուսաստանը իրան է վերապահում Կովկասին մերձ տեղերում երկաթուղիներ կառուցանելու իրաւունքը, իսկ Հայաստանի մնացած տեղերում երկաթուղիներ կառուցանելը թողնում է Ֆրանսիային։

—

Կ. Պօլսից տեղեկացնում են, որ թիւրք-ռուսական բանակցութիւնները հայկական երկաթուղիների մասին աւարտված են։ Կայացած է լիակատար համաձայնութիւն։ Պայմանագիրը շուտով կը վաւերացվի։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Ս. Սազօնօվը Պարիզում գտնված ժամանակ խորհըրդակցութիւն ունեցաւ արտաքին գործերի մինիստր Պիշօնի հետ հայկական հարցի առիթով։

Անցեալ գարնանը երրեակ համաձայնութեան կառավարութիւնները մշակեցին մի նախագիծ՝ վերաբերեալ հայկական վիլայէթների կառավարութեան։ Այդ նախագծի մէջ շահագրգռված կառավարութիւնները յայտնեցին Բ. Դրան, որ հայկական հարցի լուծման համար ցանկալի կը լինէր նշանակել վիլայէթներում քրիստոնեայ գեներալ-նահանգապետ, որ հսկէ բարենորոգումների գործադրութեան վրա, որոնք վաղուց արդէն վճռված են Թիւրքիայի կողմից։ Այդ նախագիծը Կ. Պօլսի կառավարութիւնից հանդիպեց անհամակրական վերաբերմունքի, և Բ. Դուռը մի շարք առարկութիւններ հակադրեց։ Եռապետեան համաձայնութեան կաբինետների ընդգծած ծրագիրը մերժվեց գլխաւորապէս երրեակ դաշնակցութեան պետութիւնների ազդեցութեան պատճառով, մանաւանդ Գերմանիայի կողմից, որ կամենում էր, ինչ էլ որ լինի, վճռական նշանակութիւն ունենալ այդ գործում։

Կ. Պօլսի գերմանական դեսպան բարօն Վագենհէյմը իր կառավարութեան հրամանով յարաբերութեան մէջ մտաւ Կ. Պօլսի մեր դեսպան հօֆմէյստէր Մ. Ն. Գիրսի հետ։ Այդ յարաբերութեան հետևանքում հայկական վիլայէթների նախագիծը մի փոքր փոփոխութեան ենթարկվեց, որով կայացած համաձայնութիւնից յետոյ առաջ մղվեց թիւրք գեներալ-նահանգապետ նշանակելու հարցը, որ յամենայն դէպս լինելու է քրիստոնեայ։ Այդ նախագիծը ևս յապաղեց օսմանեան կառավարութեան ձեռքում, ինչպէս ասացին դիւանագիտական շըրջաններում, դարձեալ գերմանական ազդեցութեան պատճառով։

Ս. Դ. Սազօնօվը, ինչպէս մեզ հաղորդում են, Բերլինում գտնված միջոցին, պէտք է շօշափէր հայկական հարցը պետական կանցլէր Բէտման-Հօլվէգի և արտաքին գործերի մինիստր Ֆօն-Եագօվի հետ ունեցած խօսակցութիւնների մէջ։

Դիւանագիտական շրջաններում տիրող ընդհանուր կարծիքը այն է, թէ Գերմանիան վերջ ի վերջոյ կը միանայ եռապետեան համաձայնութեան պետութիւնների նախագծին, որ ի հարկէ մէկէն առաջ կը մղէ հայկական հարցը։

Եռապետեան համաձայնութեան պետութիւնների կաբինետների՝ հայկական հարցի մասին կազմած նախագիծը ընդհանուր առմամբ յիշեցնում է այն, որպիսին մշակվեց 1900 թ. շահագրգռված մեծ պետութիւնների ձեռքով, որով մեր կառավարութիւնը կամենում է պարզել աւելի ճշգրտօրէն Հայաստանում բնակվող ռուսահպատակների իրաւունքները։ Այդ հարցը համարվում է աւելի կարևոր ներկայումս, ի նկատի ունենալով որ Ֆրանսիան, ինչպէս յայտնի է, կօնցեսիա է ստացել՝ երկաթուղիներ կառուցանելու Հայաստանում։ («Н. Вр.»)

Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ բոլորովին անսպասելի կերպով թիւրքաց կառավարութիւնը, հակառակ Ռուսաստանի և Գերմանիայի նախագծի, մէջտեղ է բերել 1881 թ. վիլայէթների մասին մշակած տխրահռչակ օրէնքը, դրդված եռապետեան դաշնակցութիւնից։

Մանրամասնութիւնները վաղը։

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱՐՕՆԷՆ

Մուշ, 16 սեպտ.

Ի լրումն երէկուան և առջի օրուան Թղթակցութիւններուս՝ այսօր առաջ կը բերեմ Մուշի առաջնորդարանի կողմէն նորընտիր պատրիարքին ներկայացուելիք յիշատակագրին երկրորդ մասը, այսինքն արտաքին խնդիրներուն վերաբերեալ կէտերուն—զորս համառօտակի յիշած էի նախկին Թղթակցութեանս մէջ—մանրամասնութիւնները։

Արտաքին խնդիրներու կարգին ամենաէականը, ըստ իս, հողային հարցն է, որ միևնոյն ժամանակ չափազանց բարդ ու կնճռոտ ալ խնդիր է։ Խոյթի վիճակը ամենամեծ տուժողներէն մէկն է հողային հարցին մէջ։

Սակայն ամենէն սրտաճմլիկը խաֆիրութեան հարցն է, իսկ խաֆիրութեան կեդրոնը կը համարուին Սասունի մի քանի վիճակները, ուր ամբողջ գիւղեր, համայնքներ հողով, ջրով և ընտանիքներով կը վաճառուին մէկ քիւրդէն միւս քիւրդին։

Օսմ. սահմանադրութեան վերահաստատումէն ետք քանիցս դիտողութիւններ եղան կառավարութեան՝ այդ հակամարդկային սովորութեան առթիւ։ Այժմ քիւրդերն ալ օսմ. պաշտօնեաներու հրահանգով ինքզինքնին կարգադրեցին, ըսելով թէ «մենք հողի տուրքն է որ կառնենք, այլ ոչ խաֆիրութեան»։ Եւ սակայն հողի տուրք մըն ալ կառավարութիւնը կը գանձէ արդէն։ Ու այդ գիւղերն իրենց արդիւնաբերութեան համար աշարի տուրք կը վճարեն, ու ասոնցմէ դուրս է որ տարեկան որոշ գումարներ կը վճարեն իբր խաֆիրութեան տուրք իրենց քիւրդ աղա-բէյերուն։

Կառավարական և զինուորական ճնշումները երթալով աւելի կը սաստկանան, իսկ մեր կառավարութիւնը ի միջի բազմաթիւ տուրքերու՝ կը գանձէ նաև անձ գլուխ տարեկան 12 ղրշ.՝ ճանապարհներու շինութեան համար, թէև մինչև օրս ոչ մի ճամբայ, ոչ մի կամուրջ շինուած չկայ։

Ասկէ զատ՝ զինուորական իշխանութիւնը երկու տարէ ի վեր ձեռնարկեր է՝ Ջրիկի Խըշլէկ բնուած գետնի վրայ 2—3 հակայ զօրանոցներու շինութեանց և բռնի ույժով ու տարապարտուց կաշխատեցնէ խեղճ հայ գիւղացիութիւնը, առանց անոր վճարելու պէտք եղած սակագնի վարձքը։ Շատ բողոքներ եղան այս մասին, բայց կառավարութիւնը միշտ սառայօղ առարկութիւններով կը միայ խուլ ու անտարբեր՝ գիւղացիներու բողոքներուն հանդէպ։ Շատեր կաշխատին շաբաթներ չարաչար և կը մնան առանց վարձատրութեան։

Արտագաղթի սրտամաշուկ խնդիրը ծանօթ է արդէն. բայց այդ հարցին աւելի ցաւալի կողմն այն է, որ շատերը, տանջուելով օսմ. զինուորութենէ, կը թողուն իրենց հայրենիքն ու կը գաղթեն։ Առաջնորդ Խարախանեան եպ. իր տեղեկագրին մէջ կը շեշտէ այն պարագան, թէ պէտք է աւելի լուրջ ուշադրութիւն դարձնել հայ զինուորագրութեան վրայ... Բանն այն է, որ հայ զինուորը չի վայելեր հաւասար իրաւունք բանակին մէջ՝ իրեն վիճակակից մահմեդական զինուորներուն հետ։ Հայ զինուորը չպահուելով իր բնագաւառին մէջ՝ ժամանակ ձգտումով մը կարծես կը ղրկուի աւելի տաք և վտառողջ կլիմաներու տակ։ Հայ զինուորը կը ծեծուի իր զաբիթներէն, որոնք կանարգեն անոր կրօնն ու սրբութիւնները։ Տարափոխիկ հիւանդութիւններու պատճա-

ռաւ՝ մահացութիւնը բազմաթիւ է զինուորաց մէջ։ Այս էական պատճառներով, հայը հիասթափուած է օսմ. զինուորագրութենէ և կը նախընտրէ ցման պանդխտութիւնը, քան երթալ օսմ. կեղտոտ զօրանոցներու մէջ մեռնելը։ Փաստ է, որ միայն անցեալ ձմեռ մէկ-երկու ամսուան մէջ 1600-էն աւելի զինուոր մահացաւ Մուշի զօրանոցներու մէջ։

Օսմ. կառավարութիւնն ունի հողային և կալուածոց տուրք. ասոնցմէ դուրս ունի նաև «չէրիի» օրէնքով տասանորդի տուրք, որ ձեռք կը բերէ աճուրդի հանելով մասնաւոր միւլթէզիմներուն, որոնք 97% զօրաւոր ու ազդեցիկ Թիւրքեր են։ Միւլթէզիմական այս միջնադարեան դրութիւնը տեսակ մը գերեվաճառութիւն է, որուն այլ ևս չի կրնար տոկալ հայ գիւղացիութիւնը։

Շատ տեղեր հին և նոր մահմեդական գաղթականներ հաստատուած են հայ գիւղերու սեփական կալուածներուն վրայ, ինչպէս անօթի պարազիտները ծառին արմատներուն վրայ։ Բազմաթիւ բողոքներ և նոյն իսկ արիւնոտ ընդհարումներ անզօր են եղեր այդ յոյժ ցաւալի խնդրոյն ելք մը տալու։

Այս հարցերէն ետքը կուգայ ամենէն էական ու կարևոր խնդիրը, այն է՝ երկրին ապահովութեան խնդիրը։ Առանց մտնելու հարցին ընդհ. ճիւղաւորումներուն մէջ, պէտք է շեշտել, թէ կարևոր կէտն այն է, որ տեղական առաջնորդարանը կը պահանջէ կառավարութենէն՝ իր իրաւասութեանը ենթակայ ամէն մի գիւղի համար կարգել համագիւղացի պահակներ (գիւղի մեծութեան թւով) և տալ կառավարական զէնք ինքնապաշտպանութեան համար։

Թախիծ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

—o—

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

(Սեփական հեռագիր)

—

Էջմիածին, 14 նոյեմ.

Հայ տառերի գիւտի և տպագրութեան կուլտուրական-ազգային յոբելեանի տօնակատարութիւնը, որ կատարվեց նոյեմբերի 12-ին և 13-ին Օշականում և Էջմիածնում, ընդունեց փառահեղ բնոյթ։

Զանազան վայրերից եկած ներկայացուցիչների թիւը համնում է մօտ 250 հոգու։

Ստացված են բոլոր երկիրներում գտնվող հայերից, նոյն իսկ Հաբէշստանից, մօտ 400 հեռագիր, որոնցով շնորհաւորում և իրանց բերկրութիւնն են արտայայտում ազգային կուլտուրական մեծ տօնի առիթով։

Շնորհաւորութիւններ են ուղարկել ռուս, ռուսահայ, վրացական, յունական, թուրքական, կաթօլիկ և բողոքական այլևայլ հիմնարկութիւններ։

Յոբելեանի փառահեղ տօնակատարութիւնը սկսվեց նոյեմբերի 12-ին Օշականում, ուր, պատարագից յետոյ, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարվեց ս. Մեսրոպի գերեզմանի վրա՝ ներկայութեամբ Վեհափառ Կաթողիկոսի, ամբողջ հոգևորականութեան, ներկայացուցիչների և բազմաթիւ ժողովրդի։

Հոգեհանգստից յետոյ Վեհափառ Կաթողիկոսը օրվայ պատշաճ քարոզ խօսեց՝ փառաբանելով ս. Մեսրոպի, ս. Սահակի և նրանց մեծ գործը շարունակողների ազգօգուտ գործունէութիւնները։

Խօսվեցին և կարդացվեցին շնորհաւորական ճառեր և ուղերձներ։

Առաջին ճառերը արտասանեցին Թիւրքահայերի ներկայացուցիչներ Ստ. Մալխասեանց և Հ. Առաքելեան։

Թուրքերի ներկայացուցչի ճառը ընդունվեց բուռն ծափահարութիւններով։

Հոկտեմբերի 12-ի երեկոյեան Էջմիածնում տեղի ունեցաւ ժողովրդական մեծ տօնակատարութիւն, որ համախմբել էր ժողովրդի հոծ բազմութիւն շրջակայ գիւղերից։

Կարապետ եպիսկոպոսը այդ երեկոյեան կարդաց աւուր պատշաճի դասախօսութիւն։

Հոկտեմբերի 13-ին, կիրակի, Մայր-Տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր պատարագ և հայրապետական մաղթանք։ Պատարագիչն էր Սուքիաս արքեպիսկոպոսը։

Ցերեկվայ ժամը 3-ին Գէորգեան ճեմարանում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ցերեկոյթ գրական-երաժշտական բաժնով։ Ցերեկոյթը սկսվեց ճեմարանի վերատեսուչ Բագրատ եպիսկոպոսի մի գեղեցիկ ճառով։ Ներկաների վրա ցերեկոյթը թողեց լաւ տպաւորութիւն։

Երեկոյեան ժամը 6-ին կայացաւ ընդհանուր ճաշկերոյթ մօտ 250 պատգամաւորների մասնակցութեամբ։

Առաջին բաժակը առաջարկեց Վեհափառ Կաթողիկոսը Թագաւոր Կայսրի կենացը, որ ընդունվեց ոգևորված ուռայով և ռուսական ազգային օրհներգի երրեակ նուագածութեամբ։

Բագուի Մարգասիր. Ընկ. ներկայացուցիչ Հայկ Տէր-Միքայէլեան ներկաների կողմից խնդրեց Կաթողիկոսին առ ոտս Նորին Մեծութեան Թագաւոր Կայսրի արկանել հայ ժողովրդի խորին հպատակութեան և անսահման երախտագիտութեան զգացումները։

Երկրորդ բաժակը առաջարկեց Ալ. Քալանթար Վեհափառ Կաթողիկոսի կենացը։

Երրորդ բաժակը առաջարկեց Կաթողիկոսը Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվի կենացը, իսկ չորրորդ բաժակը՝ հայ ազգի բարեկեցութեան կենացը։

Հ. Առաքելեան Ամերիկայի, Թիւրքիայի, Պարսկաստանի, Եգիպտոսի և Եւրոպայի հայերի կողմից ողջունեց Ռուսաստանի հայերին։

Ճաշկերոյթից յետոյ, երեկոյեան ժամը 9-ին, բոլոր պատգամաւորները վեհարանում ներկայացան Վեհափառ Կաթողիկոսին, և Հ. Առաքելեան պատգամաւորների կողմից շնորհակալութիւն յայտնեց Նորին ս. Օծութեանը՝ համազգային ներկայ փառահեղ տօնը Էջմիածնում կազմակերպելու և հիւրասիրութեան համար։

Կաթողիկոսը օրհնեց բոլորին և յայտնեց, որ համաձայն պատգամաւորների ցանկութեան, խորին հպատակութեան հեռագիր է ուղարկել Թագաւոր Կայսրին, նոյնպէս և փոխարքային։

Երեկոյեան ժամը 10-ին կայացաւ Գարեգին վարդապետի հետաքրքրական դասախօսութիւնը։

Այսօր, երկուշաբթի, պատգամաւորները մեկնեցին Էջմիածնից։

Յօգուտ դպրոցական ֆօնդի՝ ի յաւերժացումն համազգային յոբելեանի, [illegible] համաձայն, կը հանգանակվի մօտ կէս միլիօն ռուբլի։

ԼՕԶԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՈՒՂԵՐՁԸ

(Սեփական հեռագիր)

—

Լօզան, 13 նոյեմբերի

Լօզանի հայութիւնը տօնելով մեր պատմութեան մէջ դարագլուխ հանդիսացող զոյգ դէպքերի յոբելեանը՝ միացնում է իր սրտագին հրճուանքն ու ցնծութիւնը ամբողջ հայութեան զգացմունքներին, միաժամանակ ցանկալի համարում, որ քաղաքակրթութեան այդ երկու մեծագոյն ազդակների տարեդարձը վերածվի ազգային տօնի և հանդիսաւորապէս տօնվի ամէն տարի համայն հայութեան կողմից։

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

—

Շաբաթ, նոյեմբերի 12-ին, երեկոյեան, Թիֆլիսի ժողովարանի ձմեռային շէնքութեան դահլիճում նշանակված էր տօնական երեկոյթ հայ գրերի գիւտի 1500-ամեակի և հայ տպագրութեան 400-ամեակի առիթով։

Երեկոյթը պէտք է սկսվէր ժամը 8-ին, ինչպէս ասված էր յայտարարութիւնների ու ծրագրի մէջ։

Բաւականին ստուար բազմութիւն հաւաքված սպասում էր։

Ժամը 9-ից անց եկան նաև Թեմիս առաջնորդ Մեսրոպ ու Աշոտ սրբազանները։

Մօտ $9^1/_2$-ին բացվեց երեկոյթը «Պարգեւատու» շարականի քառաձայն երգեցողութեամբ։

Դրանից յետոյ սկսվեցին ճառախօսութիւնները։

Առաջինը ամբիոն բարձրացաւ Գ. Իփէկեան։

Ճառախօսը, տալով Հայաստանի արտաքին ու ներքին քաղաքական պատկերը գրերի գիւտի դարաշրջանում, այսինքն. մի կողմից Հայաստանը իրանց մէջ բաժանող՝ ժամանակի երկու հզօր պետութիւնների՝ յոյների ու պարսիկների ջանքերը ձուլելու հայութիւնը, իսկ միւս կողմից՝ դրա շնորհիւ հայ նախարարների միջև տիրող պառակտումներն ու աննոյնութիւնը և եկեղեցու ու թագաւորների մրցումը, ներկայացրեց Վռամշապուհ թագաւորին և Սահակ կաթողիկոսին որպէս խոհուն, խելացի, անցեալի սխալներից խրատված անձեր, որոնք, գիտակցելով ազգի մօտալուտ կորուստը, մտածում են ժողովուրդը փրկելու մասին, սկսում են գործել համերաշխ, զգուշանում են յոյներից, հաշտ վերաբերմունք են ցոյց տալիս դէպի պարսիկները և հետևում են զգուշաւոր քաղաքականութեան։ Անցնելով ապա իսկական ժողովրդի դրութեանը, ճառախօսը նկատեց, որ այդ ժամանակվայ հայ ժողովուրդը չունէր իր ինքնուրոյն կեանքը, գտնվում էր կիսաքաղաքակիրթ դրութեան մէջ՝ ենթակայ ազնուականութեանն ու եկեղեցուն, իսկ քրիստոնէական ոգին դեռ ևս չէր իւրացրել, որովհետև նա մուտք էր գործել վերևից և ինքը ստիպված էր եղել ընդունել։ Ահա քաղաքական այդ արտաքին հանգամանքներն ու երկրի ներքին, ժողովրդի անմխիթար վիճակը դրդում են ս. Մեսրոպին գրերի գիւտն անելու։ Թէ որքան մեծ է այդ գիւտի նշանակութիւնը, այդ երևում է նրանից, որ շնորհիւ այդ տառերի, հայութիւնը կարողացաւ իմացականութեան գալ, պահպանել իր գոյութիւնը և հաստատուն պահել իր ցեղական ինքնուրոյնութիւնը։

Իփէկեանից յետոյ դերասան Վահրամ Փափազեան կարդաց գրաբար՝ Կորիւնից՝ մի կտոր Մաշտոցի մասին, և ապա Մ. Միրզոյեանի ղեկավարութեամբ քառաձայն երկսեռ խումբը երգեց «Ով Տէր Աստուածը»։

Ց. Տէր-Միրաքեան կարդաց իր հայեացքը հայ դպրոցի անցեալի ու ներկայի մասին։ Շեշտելով որ վանական դպրոցները հնում որոշ ծրագրով առաջնորդվող կրթական կազմակերպութիւններ են եղել, որոնք յետագայում քաղաքական պայմանների շնորհիւ ընկել են ու կտրվել ժողովրդից, անցաւ ապա վերջին շրջանին, 1836 թւին, երբ Ռուսաստանի և Թիւրքիայի հայերի մէջ ծնունդ են առնում ժողովրդական-ծխական դպրոցները։

Այնուհետև Տէր-Միրաքեանը ծանրացաւ ռուսահայ դպրոցների վիճակի վրա, յիշատակեց ռուս կառավարութեան կարգադրութիւնները և ժողովրդական դպրոցների աստիճանական զարգացումը և այլն։

Իսկապէս տօնական երեկոյթի անհամապատասխան, բաւականին ընդարձակ, ստատիստիկական տեղեկութիւններով հիւսված մի տեղեկագիր էր դա, որը աւելի շատ սազ կը գար, եթէ կարդացվէր թեմական պատգամաւորների ժողովում։

Եւ միանգամայն արդարացի էին այն նրկատողութիւնները և դժկամութիւնները, որոնք լսվում էին հանդիսականների շարքերում։

Բարեբաղդաբար ընդմիջումը եկաւ մի փոքր ցրելու ճնշված տրամադրութիւններն ու ձանձրոյթը։

Հանդէսը վերսկսվելուց յետոյ տ. Սիրանոյշը կարդաց Եղիշէից «Տրկնայք փափկասունք» կտորը. դերասան Փափազեան թիւրքահայ բարբառով՝ շատ սիրուն արտասանութեամբ ու կենդանի, արտայայտիչ միմիկայով՝ տուեց մի մենախօսութիւն, [illegible] միայն, որ bis-երին ու ծափերին նա պատասխանեց ֆրանսերէն մի մենախօսութեամբ, որը որքան էլ երաժշտօրէն լինէր արտասանված ու կենդանի արտայայտված, այնուամենայնիւ անպատեհութիւն էր հանդիսականների ֆրանսերէն չը հասկացող ճնշող մեծամասնութեան համար։

Ս. Լիսիցեան սկսելով Գուտտենբերգի գիւտի նշանակութիւնից՝ անցաւ հայ տպագրութեան պատմութեանը, համառօտ տեսութեամբ ներկայացրեց նրա աստիճանական զարգացումը և մոդական լապտերի օգնութեամբ պատկերացրեց հայ տպագրութեան որրաններն ու գործիչներին։

Խումբը ապա երգեց «Տէր կեցո», որի մէջ սօլօ երգում էր Տալեանը։

Վերջում խօսեց Ն. Աղբալեան, նկատելով որ հայ ժողովուրդը թէ անցեալում և թէ ներկայում ուժեղօրէն ազդվել է օտարներից, բայց չէ սարկացել երբէք, այլ մշակել է ինքնուրոյն միտք։ Թռուցիկ տեսութեամբ ճառախօսը բաժանեց գրականութիւնը երկու շրջանի — գրերի գիւտից մինչև 1300 թւականը՝ իբրև թարգմանական, յոյն մտքի ազդեցութեամբ, երբ հայերը ունեցել են ինքնուրոյն իշխանութիւն, և 1300 թւականից յետոյ, երբ կորցրել են քաղաքական ինքնուրոյնութիւնը։ Ընդգծելով իր համառօտ ակնարկի մէջ այդ շրջանների գրականութեան գլխաւոր կողմերը, ճառախօսը եզրափակում է իր միտքը նրանով, որ հայ գրականութիւնը ունեցաւ լաւ սկիզբ, բայց չունեցաւ լաւ շարունակութիւն, չը կարողացաւ զարգանալ շնորհիւ աննպաստ պայմանների։

Արդ՝ ինչ է մնում անել, հարց է տալիս ճառախօսը, ու ինքն էլ պատասխանում, որ պէտք է հայ ժողովրդի համար ստեղծել զարգացման նպաստաւոր պայմաններ, իսկ այդ հնարաւոր է այն դէպքում միայն, երբ մենք կը գիտակցենք, որ գրականութիւնը միակ պայմանն է ընդհանուր քաղաքակիրթ ազգերի շարքը մտնելու, երբ մենք չարհամարհենք մեր լեզուն ու գրականութիւնը։ Հայ ժողովուրդը մեռած է, եթէ նա չէ կարող ստեղծել այն պայմանները, ուր լեզուն զարգանայ, ուճանայ ու յարգվի ուրիշներից։

Երեկոյթը վերջացաւ ժամը 12-ից քառորդ անց։ Տպաւորութիւնը մասամբ հիասթափեցուցիչ էր. կազմակերպված չէր եռաժշտական մասը. ընթերցման նիւթերի մէջ չէր կատարված պատշաճաւոր ընտրութիւն. անտեղի էին ու տաղտկալի՝ գրաբարները, իսկ դասախօսների կազմը միակողմանի էր ու անաջող։

Մուտքը վճարովի էր։ Ստացված եկամուտով, ինչպէս և գրքերի վաճառումից, պէտք է ծածկվեն յոբելեանական ծախքերը, իսկ մնացորդը յատկացվելու է դպրոցական ֆօնդին։

—

Կիրակի, նոյեմ. 13-ին վաղ առաւօտից Թիֆլիսի հայ ժողովուրդը շտապում էր դէպի Վանքի եկեղեցին. ամեն մէկը աշխատում էր շուտ մտնել ներս։

Դեռ ժամը 9-ից ոստիկանական պահակներ էին կանգնած դիմացի փողոցում, դարպասի առջև։

Հետզհետէ հաւաքվում էին հանդէսին ներկայ լինելու հրաւիրված անձինք, զանազան հաստատութիւնների ներկայացուցիչները, հասարակական ու գրական գործիչները, հայ դպրոցների սաները։

Համաձայն նախապէս սահմանված ծրագրի, ժամը 10-ին սկսվեց պատարագը։ Պատարագիչն էր թեմակալ առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը։

Մինչ այդ՝ ժողովուրդը գնալով բազմանում էր և խռնվում մօտակայ փողոցում, տանիքների ու պատշգամբների վրա։ Ոստիկանութիւնը շղթայ կազմած թոյլ էր տալիս մտնել միայն նրանց, որոնք հրաւիրատոմսեր ունէին։ Բակը այդ միջոցին ներկայացնում էր գլուխների ծով. աչքի էր ընկնում համքարութիւնը իր դրօշակներով։ Այստեղ էր թէ պետական և թէ հայ դպրոցների երկսեռ հայ ուսանող մանուկ սերունդը ևս։

Եկեղեցում ասեղ գցելու տեղ չը կար։ Պատարագի միջոցին օրվայ մեծ տօնին պատշաճի գեղեցիկ ճառ խօսեց Բենիկ վարդապետը համեմատութեան դնելով V դարի ոսկեղէնիկ, ազգը իրար զօդող գրականութիւնը, հայ անուշիկ լեզուն ներկայի պարսաւագիր, տարտամ գրականութեան հետ, և վերջացրեց «ինչո՞ւ» հարցումով սախելով ունկնդիրներին մտածել այդ մասին*)։

Պատարագը վերջացաւ ժամը 12-ին, և պատարագիչ եպիսկոպոսը, շրջապատված հոգևորականութեամբ, բակը դուրս եկաւ և հայրապետական մաղթանք կատարեց հոծ բազմութեան ներկայութեամբ։

Պատարագին երգում էր Վանքի երկսեռ երգեցիկ խումբը Վարդգէս Զլխաչեանի ղեկավարութեամբ։

Մաղթանքից յետոյ, եկեղեցական թափօրը ուղևորվեց դէպի Ներսիսեան դպրոցի նոր շէնքը։ Առջևից գնում էր համքարութիւնը։ Թեմական առաջնորդը, զգեստաւորված, ամպհովանու տակ մտած, որը բռնել էին Թիֆլիսի առևտրականութեան ներկայացուցիչ Ս. Կաֆեան, բժիշկ Յ. Մելիքեան, Ա. Այվազեան, Յ. Կաճկաճեան, Բ. Տէր-Գրիգորեան, Սերգ. Ցարութիւնեան, Ս. Տէր-Օհաննէսեան և բժ. Գալստեան։ Քիչ յետոյ առաջնորդը և հոգևորականութիւնը կառք նստեցին, ու [illegible] թափօրը առաջ շարժվեց։

Ներսիսեան դպրոցի նոր շէնքի դարպասի առաջ սրբազանը իջաւ կառքից ու նորից ամպհովանու տակ մտաւ։ Այդտեղ ամբոխի հոծ բազմութիւնը հաւաքվել էր տեսնելու հայ կուլտուրայի վերածնութեան տօնահանդէսը. թափօրը որքան մօտենում էր շէնքին, այնքան ամբոխի շարժման ճնշումը սաստկանում էր։ Ոստիկանական ոյժերը մեծ դժուարութեամբ կարողանում էին ստիպել ամբոխին փոքր-ինչ կարգապահ լինել և այն էլ շնորհիւ ոստիկանապետ գէն. Զասիպկինի անմիջական ներկայութեան։

Շէնքի մուտքի առջև սրբազան առաջնորդը մի քանի խօսքով դիմեց դրսեւում հաւաքված բազմութեանը, բացատրեց տօնի մեծ նշանակութիւնը և ապա պահպանիչ ասելով օրհնեց ու արձակեց։

Բայց հէնց որ ներս մտաւ թափօրը և ապա ոստիկանապետը, ամբոխի շարքերը գրոհ տուին դէպի մուտքը, և այդ գրոհի ու ճնշման տակ ամպհովանին կոտրեց։

Այդպիսով այդ կուլտուրական մեծ տօնահանդիսին մասնակցելու հաւաքված ժողովուրդը նախ և առաջ երևան հանեց իր ամբողջ անկուլտուրականութիւնը։

Իսկ ներսում այդ միջոցին մի ուրիշ երկսեռ հոծ բազմութիւն՝ ինտելիգենտ դասի՝ ամբոխից պակաս անշնորհք չէր պահում իրան դահլիճ խուժելու և շուտ տեղ գրաւելու համար։ Լ.

(Վերջը միւս անգամ)

—

Կ. Հայաւեաց Բարեգործ. Ընկերութիւնը հայ գրի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի համազգային մեծ տօնին, ուրբաթ, նոյեմ. 11-ին, Կար ու ձևի դպրոցի և Ընկերութեան միւս արհեստանոցների աշակերտուհիներին երրորդ դասից յետոյ ազատելով պարապմունքներից՝ կազմակերպեց դպրոցական հանդէս։

Կար ու ձևի դպրոցի կառավարչուհի տիկ. Ա. Կուզանեանը մի գեղեցիկ բանախօսութեամբ բացատրեց աշակերտուհիներին այդ մեծ կուլտուրական տօնի նշանակութիւնը. այնուհետև աշակերտուհիները երգեցին ու ոտանաւորներ արտասանեցին և ստանալով ս. Սահակի և ս. Մեսրոպի պատկերներն ու «Հայ գիրը» գրքոյկը՝ գոհ սրտով և վեհ տպաւորութեամբ ցրվեցին։

Նոյն Ընկերութեան կողմից, ինչպէս յայտնել էինք, ներկայացուցիչ էր ընտրված Էջմիածնում համազգային տօնին ներկայ լինելու՝ Ընկ. նախագահ տիկ. Հ. Մարախրոսեան։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՏԱՌԵՐԻ ԳԻՒՏԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

—

Կ. Պոլիս, 12 նոյեմբերի

Հանդիսաւորապէս տօնվեց հայկական տառերի գիւտի 1500-ամեայ յոբելեանը հայոց պատրիարքարանի նախաձեռնութեամբ։ (Հ. Գ.)

—

Կիշինև, 13 նոյեմ.

Սկսվեցին Բեսարաբիայի հայերի տօնակատարութիւնները հայկական տառերի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի առիթով։ Ի յաւերժացումն դպրոցական ֆօնդի՝ Կիշինևի առաջնորդ Ներսէս արքեպիսկոպոսը նուիրաբերեց հարիւր հազար ռուբլի։ (Հ. Գ.)

*) Բենիկ վ.-ի քարոզի բովանդակութիւնը կը տանք հետևեալ համարում։ Խմբ.

Համազգային մեծ յոբելեանի առիթով Թիֆլիսի նահանգի վրաց ազնուականութեան պարագլուխ Աբխազին ուղարկեց Էջմիածին հետևեալ հեռագիրը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անունով.

«Հայկական տառերի գիւտի 1500-ամեայ և հայ տպագրութեան 400-ամեայ ամենանշանաւոր կուլտուրական տօնի հանդիսաւոր օրերում թոյլ տուէք մատուցանել Ձերդ Սրբութեանն ու համայն հայ ժողովրդին խորին յարգանքի զգացմունքներ, որ տածում ենք առ հազարամեայ հարևանների և եղբայրների մեծ անցեալը։ Հայ եկեղեցու սուրբ հայրերի՝ կաթողիկոսների լուսաւոր ղեկավարութեամբ Ձերդ Վեհափառութեան հօտի ապագան արժանի կը լինի փառաւոր անցեալի կուլտուրական սրբ գործերին։ Թիֆլիսի նահ. ազն. պարագլուխ իշխ. Կոնստանդին Աբխազի»։

—

Համազգային յոբելեանի Էջմիածնի տօնակատարութիւններին Գանձակի կողմից մասնակցել է տեղական յաջորդ Լևոն վարդապետը։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան հայ ծառայողները նոյեմ. 13-ին ուղարկել են Էջմիածին հետևեալ հեռագիրը.

«Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսին.

«Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան հայ ծառայողների անունից խոնարհաբար մատուցանում եմ Ձերդ Վեհափառութեան որդիական շնորհաւորութիւններ հայոց գրերի գիւտի և տպագրութեան համազգային տօնի առիթով։ Բաղդաւոր եմ վկայելու, որ հայ ծառայողները խորը գիտակցելով իրանց պարտքը հանդէպ հայ ժողովրդի՝ մացնում են իրանց լուման Ձերդ Օծութեան կամքով հիմնված դպրոցական ֆօնդի մէջ։ Թոյլ տուէք, Ձերդ Վեհափառութիւն, հայ ծառայողների համեստ զգացումների արտայայտութեանը միացնել և իմ անկեղծ շնորհաւորութիւնները։ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անդամ՝ Մ. Աթաբէգեան»։

—

Զայնաւոր Քանանեանը Թիֆլիսի քաղ. դպրոցական մասնաժողովին առաջարկութիւն է արել անուանելու հերթական հայկական տարրական դպրոցը ս. Մեսրոպ և Սահակի անունով՝ հայ տառերի գիւտի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի յիշատակին։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

—•—

Համազգային տօն

Կ. Պոլիս, 2/15 նոյեմբերի

Կ. պոլսեցիք մեծասամնորդ ժամուն վերջապէս շարժիլ սկսան և հիմա պատրաստութեան մէջ են տօնելու համար համազգային տօնը, որ եթէ հնչուն մեծ արդիւնք մը չունենայ իսկ, խօսքի ու պոռոտ արտայայտութեանց տեսակէտով թերևս իր նմանը չպիտի ունենայ բոլոր աշխարհի և ոչ մէկ կողմը։

«Հոսհոմներու» աշխարհը գործի վրայ է այս միջոցիս մայրաքաղաքիս մէջ և հանդէսներու ու շքերթութեանց պատրաստութիւններ կը տեսնէ, ամբողջ տարի մը քնանալէ յետոյ։

Երեսփոխանական եռանդոտ գործունէութեան հետ լծորդուած է նաև պաշտօնական մարմնոյ աշխատութիւնը, այնպէս որ նոյեմ. 11-էն մինչև 13 ամբողջ Կ. Պոլսոյ հայութիւնը պիտի մասնակցի խրախճանքներու և շքերթութեանց։

Ազգային վարչութեան կողմէ կազմուած յանձնաժողով մը պիտի կազմակերպէ հանդէս մը, պաշտօնական մարմնոյ կողմէ։

Կազմուած ծրագրին համաձայն, նոյեմ. 11-ի ուրբաթ օրը ազգ. ժողովը Մայր եկեղեցին մէջ պիտի ունենայ հանդիսաւոր գումարում մը, ուր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կարգադրութեան համաձայն պիտի կազմուի կրթական ֆօնդ մը գոյացնելու և մատակարարելու համար յանձնաժողով մը և ի պատիւ տօնին՝ նիստը պիտի դադրի, մի քանի երեսփոխաններու կողմէ եղած պատշաճ արտայայտութիւններէ յետոյ։

Ազգային ժողովի անդամները այս նիստէն յետոյ հաւաքաբար պիտի գտնուին նախատօնակի արարողութեան, որ պիտի կատարուի տեղապահ սրբազանին նախագահութեան տակ։

Յաջորդ օրը, նոյեմ. 12-ին, Մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ տեղապահ սրբազանը՝ շրջապատուած Կ. Պոլիս գտնուող բոլոր եպիսկոպոսներէն. եկեղեցական արարողութեանց պիտի մասնակցի Կոմիտաս վարդապետ իր երգչախումբով։ Այս հանդիսաւոր պատարագին ներկայ պիտի ըլլան մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցականները։

Պատարագէն յետոյ պիտի կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ՝ գրագէտներուն, տպագրիչներուն և բոլոր մտքի մշակներու հոգւոյն համար։

Եկեղեցական այս արարողութեան ներկայ գտնուելու պիտի հրաւիրուին կառավարական պաշտօնեայք, մինիստրներ և այլն, դեսպանական մարմնոյն անդամները, և այլ օտար հաստատութեանց ներկայացուցիչները, ինչպէս նաև ազգ. բոլոր պաշտօնական մարմիններու անդամները, երեսփոխաններ, վարչական և տեսուչ խորհուրդներու անդամները, թաղական խորհուրդները, կրթական և գեղարուեստական ընկերութեանց ներկայացուցիչները և այլն։

Եկեղեցական արարողութիւններէն անմի-ջապէս յետոյ, Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Կոմի-տաս վարդապետի երգչախումբը պիտի եր-գէ Պէշիքթաշլեանի «Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու» երգը։

Դուրեան սրբազան, Գր. էֆ. Ոսկեան (հայ կաթոլիկ), վեր. Ա. Շմաւոնեան (հայ բողոքական) պիտի խօսին հայերէն լեզուով։ Իսկ Գր. էֆ. Զօհրապ պիտի խօսի ֆրան-սերէն լեզուով։

Յետոյ պիտի կազմուի խոշոր թափոր մը, որուն պիտի մասնակցի բոլոր ժողովուրդը։

Թափորը պիտի մեկնի Մայր-եկեղեցիէն և պիտի անցնի քաղաքին գլխաւոր պողո-տաներէն և Կ. Պոլսոյ հայ լրագրաց, գըլ-խաւոր տպարաններուն և Միացեալ գրա-սենեակին առջև ցոյցեր կատարելով պիտի անցնի Պերա և Եսաեան վարժարանին մէջ պիտի ցրուի։

Տարաթ օրը բոլոր հայ վաճառականները իրենց խանութները ի պատիւ օրուան տօ-նին պիտի փակեն։

Տարաթ գիշեր թաղերու մէջ պիտի կա-տարուին հրախաղութիւններ և լուսավա-ռութիւններ և պիտի կատարուին հանդէս-ներ։

Յաջորդ կիրակի օրը՝ մայրաքաղաքիս 40 եկեղեցիներուն մէջ պիտի կատարուին շքեղ եկեղեցական արարողութիւններ, պատարագ և հոգեհանգիստ, ինչպէս նաև կէսօրէ յե-տոյ հանդէսներ, և գիշերը կրկին ջահագնա-ցութիւն և խրախճանութիւններ։

Թաղային այս հանդէսներու մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն Պերայի Եսաեան Սանուց Միութեան կազմակերպած հանդէսը, Կադը գիւղի հայ ակումբին սարքած հանդէսը, Օր-թաքէօյի երիտասարդութեան, Մաքր գիւղի մասնախումբին, և ժողովրդական սամա-թիացիներու կազմած հանդէսները, որոնք իրարու հետ մրցումի ելած են, աւելի շքեղ բաներ ընելու համար։

Պերայի մէջ Հմայեակ եպ. Դիմաքսեան պիտի պատարագէ կիրակի առաւօտ հան-դիսաւոր կերպով։

Կէսօրէն յետոյ պիտի կատարուի հան-դէս մը, ուր պիտի խօսին Դուրեան սրբա-զան՝ Նախնեաց մատենագրութեան վրայ, Վրթանէս Փափազեան (որ այս առթիւ յա-տուկ Բրուսայէն պիտի գայ)՝ ռուսահայ գրականութեան և Դանիէլ Վարուժան՝ Թուր-քահայ գրականութեան վրայ։

Կադը գիւղի մէջ պիտի պատարագէ Դու-րեան արքեպ., իսկ հանդէսին պիտի խօսին Գրիգոր Զօհրապ և Արշակ Ալպօյաճեան։

Մաքր գիւղի մէջ պիտի խօսին պրոֆ. Ցակոբոս Ճէճիզեան և Ե. Ակնունի։ Բէշիք-թաշի մէջ պիտի խօսի դոց. Տաղաւարեան, Սամաթիոյ մէջ պիտի խօսի պ. Արծիւեան, Կնալը կղզիի մէջ՝ Հմայեակ Խօսրովեան և Արշակ Ալպօյաճեան, Սկիւտարի Պէր-պէրեան Սանուց Միութեան կազմած հան-դէսին մէջ պիտի խօսի Տիրան Չրա-քեան, և ուրիշներ Օրթագիւղի, Բէօյիւք-դէրէի, Նէնի-Կափուի, Կէչիկ-փաշայի մէջ պիտի խօսին։ Այս վերջին թաղերը ուշ մնացած ըլլալով դժուարաւ պիտի կարենան բանախօսներ հայթայթել առանձ մասնագի-տական խնդրոյ մը վրայ խօսելու համար, ինչպէս կը տեսնուի՝ ձեռնհասները արդէն իրենց տրամադրելի ժամանակը յատկացու-ցած ըլլալով։

Բացի հայ եկեղեցիներու մէջ կատարուած արարողութիւններէ, հայ բողոքական ժո-ղովարաններու մէջ ալ պիտի կատարուին յիշատակի պաշտամունքներ։

Հայ կաթոլիկներն ալ թէև փափաք յայտ-նած են, որ իրենց եկեղեցիներուն մէջ հո-գեհանգիստ կատարուի, սակայն իրենք ձայն չունենալով եկեղեցւոյ վարչութեան մէջ՝ կարելի չպիտի ըլլայ իրենց փափաքին գո-հացում տալ։

* * *

Սակայն այս խանդավառութիւններու մէջ, այս խօսքի ու բառի պերճանքին մէջ, դը-րական կողմին վրայ խօսող չկայ։

Մինչ ռուսահայոց մէջ 1.000,000 րուբլի հաւաքուելու հաւանականութիւնը կը շեշ-տուի, թիւրքահայոց մէջ դեռ երկու խեղճ նուիրատուութիւններ արձանագրուեցան։

Առաջինն առաջինն է 286 ղրուշի գումար մը, զոր նուիրած էին քանի մը գործա-տորներ, որոնք իրենց հետեւող չունեցան դժբաղդաբար։

Երկրորդ գումարն է 5 օսմ. ոսկի (540 ղրուշ), որ դրավաճառ-գործակալներ նուի-րած էին ֆօնդին ի նպաստ։

Ամեն պարագայի մէջ՝ դրամական խոշոր արդիւնք մը ակնկալելու ոեէ յոյս չկայ, վասնզի թիւրքահայք չենք գիտեր ինչու չունին այն ոգին ու սրտի հարստութիւնը, որ այս տեսակ պարագաներուն մէջ ռու-սահայք ցոյց տալ գիտեն։ Շաւալ

ԻՒՇՉԻՆՍԿԻԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

—o—

ԲԷՅԼԻՍԻ ԳՈՐԾԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Կիէվ, 12 հոկտեմբերի

Կիրիչէնկօն տալիս է երկար ցուցմունքներ խաչաձև հարցերին։

Սինգաէվսկին ի միջի այլոց ասում է, որ Իւշչինսկուն չէր ճանաչում և չի էլ տեսել։ Երբ դէմ առ դէմ կանգնեցնում են Մախա-լինին, Սինգաէվսկին խոստովանում է, որ այդ մարդուն հանդիպել է Կարայէվի սե-նեակում, պնդում է, որ Իւշչինսկու սպա-նութեան մասին խօսակցութիւն չէ եղել։ Մախալինը պնդում է իր ցուցմունքների վրա և կրկնում է, որ Սինգաէվսկին Իւշ-չինսկու վերաբերմամբ ասաց. «Այո, այդ մեր գործն է»։

Ռուդզինսկին դատախազի հարցին ասում է, որ վերջնիս զինված կողոպտման համար Լատիշեվի հետ միասին դատապարտուել է 32 ամսով տաժանակիր աշխատանքների. Սինգաէվսկին ճանաչում է 1910 թուից Վէրա Չեբերեակի մասին բոլորովին էլ չէ լսել և չի տեսել։ Դիակոնովներին մի քիչ գիտէ. 1911 թ. մարտի 12-ին տնից դուրս ելաւ առ. ժամը 10-ին, գիտեց Ադամովիչի խանութը ամէն կողմից, որը երեկ. ժամը 9-ին կողոպտեց Սինգաէվսկու և Լատիշեվի հետ. մարտի 13-ին երեքով մեկնեցին Մոսկվա, ուր ծախեցին կողոպտած իրերը, մարտի 16-ին կալանաւորվեցին մի գարե-ջրատան մէջ։ Կարայէվին չէ ճանաչում, բայց լսել էր նրա մասին բանտում իբրև համարձակ մարդու մասին։

Զարուցկայան յայտնում է, որ դիակը գտնելուց յետոյ քարայրումն էր, տեսաւ Չեբերեակովային, որ ճանաչեց դիակը չապ-կից։

—

Կիէվ, 13 հոկտեմբերի

Փոխ-գնդապետ Իվանովը ասում է, որ գաղտնի հետախուզումն էր կատարում 1911 թ. ապրիլից մինչև 1912 թ. յունուարի 1-ը, զանազան ուղղութեամբ, որովհետև են-թադրվում էր, որ սպանութիւնը կատարվել է ազգականների, գնչուների, գողերի, հրէաների ձեռքով։ Ազգականների դէմ տե-ղեկութիւններ նա ստացաւ Կրասօվսկուց. գնչուների մասին տարածված վերսիան նա լսեց «Последн. Новости» թերթի խմբագիր Բէյլսոնից. ազգականների մասին ստացված լուրերը չը ճշտվեցին։ Տեղեկութիւններ կային, որ Չեբերեակովայի բնակարանը այցելում էին Ռուդզինսկին, Սինգաէվսկին և Լատիշեվը։ Ռուդզինսկին յօժարակամ խոստովանեց, որ մասնակից է եղել 1911 թ. մարտի 12-ի երեկոյեան խանութի կո-ղոպտմանը, յայտնելով որ «Իւշչինսկու սպա-նութիւնը կապում են գողութեան հետ, կամենում եմ յայտնել թէ որտեղ էի ես»։ Միֆլէի և Չեբերեակովի անձնական թշնա-մութեան մասին նա՝ վկան գիտէր։

Դատարանը որոշում է, համաձայն վկայի և պաշտպան Գրիգորովիչի յայտարարու-թեան, կարդալ դռնփակ նիստում այն թուղթը, որով Իւշչինսկու թաղման օրը կոչ էր լինում ջարդել հրէաներին։

Ապա, Իվանովի ասելով, Բրազուլը և ըն-կերները իրանց հետախուզումների համար, ինչպէս յայտնել է ժանդարմական վարչու-թիւնը, ստացել են 5000 րուբլի. Մախա-լինը և Կարաեվը ստանում էին ամսական 500 ր. իւրաքանչիւրը, Բրազուլը Ղրիմ մեկնելիս ստացաւ 3000 ր.։ Պարզված է, որ Կրասօվսկին նոյնպէս ստանալիս է եղել վարձատրութիւն։ Ժանդարմական վարչու-թեան մէջ տեղեկութիւններ ստացվեցին, որ Մարգոլինի հոր մօտ եղել են 2—3 ան-յայտ մարդ և փող են պահանջել հետախու-զելու առիթով։

Քննիչ Ֆենէնկօն, որ դատարան է կանչ-ված պաշտպանող կողմի խնդրանօք, ասում է, որ 1911 թ. դեկտեմբերի վերջին երե-կոյեան իր մօտ եկաւ Վըգրանովի հետ միասին Բրազուլը, որ յայտնեց, թէ նա ունի կարևոր նիւթ, և խնդրեց լսել իրան ոչ ծառայական սենեակում. վկան համաձայ-նեց, եթէ միայն ներկայ կը լինի դատա-խազը։ Վկայի բնակարանում դատախազի և դատախազի օգնականի ներկայութեամբ կա-յացաւ զրոյց. Բրազուլը պատմեց Չեբերեա-կօվայից ստացած տեղեկութիւնները և խնդրեց կալանաւորել Միֆլէին. դատա-խազները և վկան առարկեցին, որ հիմք չը կայ կալանաւորելու։ Բրազուլի հեռանալուց յետոյ վկան դատախազին ասաց, որ Նէ-ժինսկու և միւսների մասին լսած տեղե-կութիւնները քննադատութեան չեն դիմա-նում։ Երկրորդ անգամ եկաւ Բրազուլը, խնդրելով լսել Չեբերեակօվայի մօտ ապրող Պետրովին. յետոյ ներկայացաւ Պետրովի հետ, որ պատմեց թէ սպանութիւնը գործ-վել է Լուկիանովկայում քարայրի մէջ, Նէ-ժինսկու և ուրիշների մասնակցութեամբ։

Մարգոլինը հերքում է իր հօրից փող պահանջելու վկայութիւնը։

Մի քանի վկաների կրկնակի հարցաքըն-նութիւնից յետոյ նիստը փակվում է։

Վկաների ցուցակը աւարտվեց։ Վաղը հրաւիրված են էկսպերտները։

ԲԷՅԼԻՍԻ ԳՈՐԾԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կիէվի բանտից դատարան տարվեց կա-րևոր վկայ Ռուդզինսկին, որ Բրազուլի վկայութեամբ հանդիսանում է Իւշչինսկու մարդասպաններից մէկը։

Խարկովի բանտում բանտարկեալներից մէկը՝ կին՝ յայտնել է, որ նա կարող է ապացուցանել բէտուալ սպանութիւնների գոյութիւնը, և պահանջում է, որպէսզի ի-րան տանեն Կիէվ՝ Բէյլիսի գործի դատա-վարութեանը։ Կնոջ յայտարարութեանը ըն-թացք է տրված։

—

Մոսկվայում «Рус. Вѣд.»-ի յօդուածի ա-ռիթով կայացած բանկէտին կարդացվեց, ի թիւս միւս շնորհաւորական հեռագիրների, նաև Բէյլիսին պաշտպանողների հեռագիրը, որ առաջ բերեց ուղղակի խանդավառու-թիւն։ Անմիջապէս ուղարկվեց հետեւեալ պատասխանը.

«Ռուսական ինտելիգենցիայի 600 հոգի, ժողովվելով «Рус. Вѣд.»-ի բանկէտին, ա-ռաքում են իրանց բուռն ողջոյնը իրա-ւունքի պաշտպաններին»։

Մի հեռագիր ևս ուղարկվեց յայտնի քննադատ հրէայ Բրանդէսին, որի մուտքը Ռուսաստան, ինչպէս յայտնի է, արգելվեց։

—

«Н. Вр.»-ն հանգանակութիւն է բացել յօգուտ Իւշչինսկու ընտանիքի։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Խեղճի հոգացողութիւն

Մեղրի, 27 սեպտեմբերի

Աւաններում, գիւղերում թոքախտ, սի-ֆիլիս վարակիչ հիւանդութիւնների շար-քում աւելացել է տրախոմա աչքացաւը՝ շնորհիւ գիւղացու տգիտութեան ու ան-մաքրասիրութեան։

Մեղրիի դպրոցի հոգաբարձութիւնը, ու-սուցչութիւնը, հասարակական ներկայա-ցուցիչները և տանուտէրը համերաշխու-թեան գալով, թեթև վճարով, պարտաւո-րացրել են կայանի ֆելդշէր Նէնարօվիչին, որ սա, որոշ ժամանակում, այցելի դպրոց և քննելով աշակերտ – աշակերտուհիներին՝ բժշկական օգնութիւն ցոյց տայ։ Ֆելդշէրը ուրախութեամբ ընդունելով՝ սեպտ. 15-ից ամեն օր ճաշից յետոյ գնում է դպրոց և աչքերով տկարների աչքերը բուժում, իսկ ամսական երկու անգամ նայում-քննում է աշակերտութեան։

Եւ պարզվել է, որ մեծ թւով տրախոմա աչքացաւ ունեցող աշ.-աշակերտուհիներ կան։ Ճիշդ է, ներկայ դէպքում ֆելդշէրը չէ կա-րող ցոյց տալ այն, ինչ որ կարող կը լինէր դիցուք մի մասնագէտ բժիշկ, բայց անհեր-քելիօրէն մեծ օգուտ կը բերէ և այդպիսով վարակի առաջը կառնվի։

Մեզ մնում է ցանկալ, որ այդ խեղճի կարգադրութիւնը տեղական դարձնվէր մեր դպրոցում և օրինակ ծառայէր մեր միւս դպրոցներին, որոնց մօտ հնարաւո-րութիւն կայ։ Ե. Վարդանեան

Տիրացեր Բախտիարի հաստատումն

Կրասնովոդսկ, 29 սեպտեմբերի

Աստրախանի հայոց կոնսիստորիան վերջա-պէս հաստատեց Գարեգին ք. Ասրեանին Կրասնովօդսկի վրա մշտնջենաւոր քահանայ։

Այդպիսով, չորս ամիս ձգձգվելուց յետոյ, Կրասնովօդսկի քահանայական խնդիրը այժմ փակված է։

Ամսիս 15-ին, ս. Խաչի կիրակի օրը, նորահաստատ Գարեգին ք. Ասրեանը ծխ. ժողով էր հրաւիրել, որով պէտք է ժողո-վուրդը նոր երէցփոխ ընտրէր։ Ժողովին մասնակցում էին 40 իրաւատու ծխական-ներ։

Ժողովի նախագահ ընտրվեց Գարեգին ք. Ասրեանը, իսկ քարտուղար՝ ուսուցիչ Լ. Ղահրամանեանը։

Գարեգին քահ. Ասրեանի ընտրութիւնը տեղս եղել է ժողովրդի միահամուռ ցանկու-թեամբ, և նա ապրիլի 18-ին միաձայն է ընտրվել։ Սակայն երբ առաջնորդը սկսեց նրա ընտրութիւնը կասեցնել դարձնել, դրանով էլ վերջերը ժողովուրդը բաժանվել էր երկու մասի։

Հայր Նախագահը, նկատելով այդ խմո-րումը ժողովրդի մէջ, նախ քան երէցփոխի ընտրութիւն կայացնելը՝ հակիրճ մի քանի խօսքերով ժողովականներին բացատրեց այս չորս ամսվայ անցած դարձածը՝ սէր և համերաշխութիւն առաջարկեց Կրասնովօդս-կի ժողովրդին, որով միայն կարելի է ա-մեն տեսակ չարիքի առաջն առնել, դպրոցն ու եկեղեցին պահել։

Կրասնովօդսկի 1-ին կարգի վաճառական Շ. Բաղիրեանին, որ 9 տարի երէցփոխի պաշ-տօն է վարել տեղիս հայոց եկեղեցում, հ. Նախագահի առաջարկութեամբ յանկայս խորին շնորհակալութիւն են յայտնում նրա այդչափ ժամանակվայ բեղմնաւոր ծառա-յութեան համար։

Նոր երէցփոխ ընտրվեց Ներսէս Բարա-յեանը, որը նոյնպէս տեղիս առաջնակարգ վաճառականների շարքին է պատկանում և բարեխիղճ մի անձնաւորութիւն է։

Ժողովը գտաւ, որ բացի երէցփոխի ընտ-րութիւնից՝ պէտք է ընտրել և 2 հոգա-բարձուներ, որոնցով լրացած կը լինի տե-ղիս հայոց եկ.-ծխ. դպրոցի հոգաբարձա-կան կազմը։

Թեկնածուներ առաջարկվեցին չորս հոգի, որոնցից քաղաքային բժիշկ Մ. Մկրտչեանը ընտրվեց միաձայն, իսկ Ն. Մինասեանը ընտրվեց 30 ձայնով՝ ընդդէմ 5-ի։

Յոյս կայ, որ նոր երէցփոխը և այս 2 գիտակից հոգաբարձուները միանալով հին կազմի հետ՝ ամեն կերպ աշխատեն մեր դըպ-րոցը առաջ տանել առաջիկայ տարվանից չորրորդ բաժանմունք բանալու։

Թարմ-այժ

—

Լուրեր Զաքաթալայից

Զաքաթալա, 5 նոյեմբերի

Մեզ մօտ այգեկութը սկսվել է. այգետէ-րերը շատ ուրախ են, որ բերքը շատ ա-ռատ է այս տարի։ Ընտիր տեսակի խաղողը ծախվում է փութը 50—60 կոպէկ, խնձորը 30 կ., տանձը 30—40 կոպէկ։ Հացի ու մսի գներին են միայն թանկ մնացել, որովհե-տև շրջանումս եղջիւրաւոր անասունների տիրող ժանտախտի շնորհիւ ցորենն ու ա-լիւր չեն բերում քաղաք։ Փայտ, որ բոլո-րովին չեն բերում, իսկ սասանիկ ցրտերը սկսվել են, վառարանների վառելու ժամա-նակ է։

Խեղճ գիւղացիք խեկչները կտրցել են՝ ժանտախտի պատճառով. անկարող են վար ու ցանք անել, հերկել իրանց արտերը։

Մեր քաղաքում մանր-մունր գողեր են երևան եկել, որոնք մտնում են այգիները միրգ գողանալու, որոնցից մի քանիսը տեղն ու տեղը բռնվել են։

Մեր քաղաքի հայ ժողովուրդը խուլ ու համր է ձևանում՝ իր լուման համազգային գանձանակը չը գցելու համար տառերի գիւտի 1500-ամեակի և տպագրութեան 400-ամեակի յօբելեանին։ Մեծ ամօթ մի այսպիսի բազ ամենայնիւ ապահով հայ հա-մայնքի համար։ Եթէ այս անգամն էլ խուլ ու համր մնան, ապա ե՞րբ պէտք է իրանք էլ իրանց գոյութիւնը հայ ազգին յայտնի կացուցանեն։ Ցաւալի է։ Սեպուհ

—

Դպրոցական նեղութիւնից

Մօզդոկ, 8 նոյեմ.

Մօզդոկի եկ.-ծխ. դպրոցի հոգաբարձու-թիւնը այս տարի ևս, նման այլ տարինե-րի, ուսումնական տարվայ սկզբին ներկա-յացրել էր առաջնորդին ուս.-ուսուցչուհի-ների ցանկը, որպէսզի հաստատէ նրանց իրանց պաշտօնում։

Սակայն այժմ, երբ արդէն անցել է մէկ ամբողջ ամիս, երբ կանոնաւոր կերպով պարապմունքները սկսվել են, հոգաբարձու-թիւնը առաջնորդից մի գրութիւն է ստա-նում, ուր նա յայտնում է, թէ անկարող է նոր հրաւիրված ուսուցիչ Ա. Ստամբոլցեա-նին իր պաշտօնում հաստատել, ի նկատի ունենալով Թերեքի շրջանի պետի հրամանը։

Ստամբոլցեանը, ի նկատի ունենալով իր դրութիւնը, որոշում է անձամբ ներկայա-նալ առաջնորդին, որ այդ ժամանակ գտըն-վում էր Արմաւիրում, և տեղն ու տեղը նկարագրել իր անել վիճակը։

Հոգաբարձութիւնը իր կողմից մի գրու-թիւն է տալիս ուսուցչին՝ յանձնելու եպիս-կոպոսին, որը նմանապէս իր հերթին խնդը-րում է առաջնորդին միջնորդելու Թերեքի շրջանի պետի առաջ վերոյիշեալ ուսուցչի համար, որ թոյլ տայ գոնէ մի առ ժամա-նակ պաշտօնավարելու իր խնամքին յանձ-նված դպրոցում։ Թէ ինչ հետեւանք կու-նենայ, այդ ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան։

Յովհ. Բաբիկեանց

—

Պախարակելի եռեւոյթ

Հին-Նախիջևան, 29 սեպտ.

Հին-Նախիջևանի առաջին գաւառաբաժ-նում, քաղաքից 8—9 վերստ հեռաւորու-թեամբ դէպի հիւսիս՝ Նախիջևան-Չայի ձախ ափին, Սարու-դաղ լեռան հարաւային ստո-րոտում սփռված է մօտ 50 տնից բաղկացած Խալխալ զուտ հայաբնակ գիւղը։

Մի տասն օր սրանից առաջ Խալխալում տեղի ունեցաւ սպանութիւն հետեւեալ պա-րագաներում։

Ջահրի գիւղից Խալխալ վերաբնակված տնային փեսայ Ստ. Գէորգեանը վաղուց ի վեր կասկածվում էր Սամսոն Խաչատրեանի Գոհարից առած կնոջ հետ սիրային յարա-բերութիւնների մէջ, որի մասին համոզված էր և ամուսինը։ Մի քանի օր առաջ Սամ-սոնը, կամենալով ստուգել իրողութիւնը կամ տեղն ու տեղը չքացնել կնոջ տարփա-ծուին, լուր է տարածում գիւղում, թէ ինքը գնում է Աստապատ գիւղից գինու կարասներ բերելու. պատրաստում է սայլը, լծում եզները և մութն ընկնելու պահին ճանապարհվում։ Նրա մեկնելուն անտեղեակ չէ մնում Ստեփանը. սակայն Սամսոնը ճա-նապարհից աննկատելի կերպով վերադառ-նում է և գնված թաղ կենում իրանց բա-կում, սպասելով Ստեփանին։ Եւ ահա կէս գիշերվայ մօտերը յայտնվում է Ստեփանը. կտուրին դրած սանդուղքից վայր է իջնում բակը՝ տուն մտնելու։ Հէնց այդ րոպէին տրաքում է Սամսոնի հրացանը և երկու մահաբեր գնդակներ խրվում են Ստեփանի երկու կողերում, իսկ դաշոյնի հարուածը ցցվելով զոհի փորը՝ գալիս է անմիջապէս վերջ դնելու Ստեփանի կեանքին։

Միւս օրը ձերբակալվեց Սամսոն Խաչա-տրեանը։

Սպանված Ստեփանը անզաւակ լինելով հողին յանձնվեց՝ թողնելով որբ՝ կին ու զա-ւակներ, նոյնպէս և նորածին արու զաւակ։

Ա. Տ.-Ս.

—

Զինուորակոչ

Բարվանսարա, 5 նոյեմ.

Ամսիս 1-ին գաւառիս զինուորակոչական տանսը նախագահութեամբ գաւառապետ Բէօտի եկաւ գիւղս և տեղական դպրոցա-կան շինութեան մէջ վիճակահանութիւն կատարեց նորակոչներին։ 1891 թւին ծնված-ները ընդամէնը 413 հոգի էին, որոնցից տարվելու էին զինուորներ 125 հոգի։ Անցեալ տարվայ յետաձգվածներն էին 59 հոգի, ո-րոնցից վերցրին 25 հոգի։

Զինուորակոչը, որին մասնակցում էին գաւառիս 30 գիւղերը, վերջացաւ այսօր։

Պէտք է ասած, որ կարգապահութիւնը շատ լաւ էր տեղական պրիստաւ իշխ. Բէկ-տաբէգեանի շնորհիւ։

Ամեն օր զուռնա-դհօլը որոտում էր. քէֆ, ուրախութիւն. տօնական հանդէսի տպաւորութիւն էին ստացել այս օրերը։

Աւետարը կենդանութիւն ստացաւ։ Զին-ւորները շատ ուրախ էին. երդվելուց յե-տոյ արձակվեցին տները մինչև նոյեմբերի 8-ը։ Մ. Ք. Էզիկեան

—

Դպրոցի շուրջը

Գորի, 29 սեպտ.

Մեր դպրոցի նորընտիր հոգաբարձութիւ-նը, տեսնելով որ դպրոց կառավարելը և դպրոցի գործերը առաջ տանելը իրանց համար դժուար է, հրաժարական տուեց, ուստի հոգևոր իշխանութեան հրամանով կիրակի, ամսիս 22-ին, մայր եկեղեցում նշանակված էր ծխականների ժողով՝ հոգա-բարձութիւն ընտրելու համար։ Ընտրութիւ-նը չը կայացաւ ծխականների օրինաւոր թիւ ներկայ չը լինելու պատճառով, ուստի գործակալը երկրորդ ժողովը խոստացաւ նշանակել ամսիս 29-ին։ Դպրոցն ունի սե-փական երկյարկանի փառաւոր շէնք, նաև իր գոյութիւնը պահպանելու միջոցներ. միայն թէ տէր ու տիրական չունի։

Մեսրոպ Մարութեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Մայրաքաղաքի մի քանի լրագիրների ասելով, Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցով-Դաշկով իր ընտանիքով մտադիր է ձմեռն անցնել Ալուպկայում (Ղրիմում)։

◆ Պարզվում է, որ Վրաստանի էկզարխ Ալէքսէյ արքեպիսկոպոսի նշանակելը եղաւ Կովկասի փոխարքայի առաջարկութեամբ։ Նոր էկզարխը Թիֆլիս գալուց առաջ այցե-լելու է Լիվադիա։

◆ Կովկասեան բժշկական վարչութիւնը, դողերոցք հիւանդութեան դէմ մաքառող կոմիտէտի նախագահ սենատոր Վասացիի կարգադրութեամբ, դիմեց Թիֆլիսի նահան-գի բոլոր գաւառապետներին՝ խնդրելով շտա-պով հաղորդել բժշկական վարչութեանը զանազան տեղեկութիւններ իրանց շրջան-ներում գտնվող կինեմատօգրաֆների տեղի ու թւի մասին, որոնց միջոցով նախագծը-ված է ցոյց տալ պատկերներ դողերոցք հիւանդութեան մասին։

◆ Պաղաբուծութեան ցուցահանդէսը այ-ցելեց Կովկասի փոխարքայի օգնական սե-նատոր Վասացին և դիտեց մանրամասնօ-րէն։

◆ Հոկտ. 17-ին, երեկ. ժամը 8-ին, Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան շինութեան մէջ նշանակված է VII սառցային համագումարի կազմակեր-պիչ կօմիտէտի անդամների և տեղական մրգաբոյծների միացեալ նիստը, ուր Ալ. Քալանթար անելու է երկու բանախօսու-թիւն. 1) Անդրկովկասեան սառցային էկս-պէդիցիայի հետեւանքների և 2) մրգաբուծու-թեան ու սառցային գործի մասին։

◆ Կ. Հ. Բար. Ընկ. խորհուրդը ստա-ցել է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. ա) 4120 ր.՝ հանգուցեալ Նինա Տէր-Ղազա-րեանի կտակով. գումարը պէտք է մնայ անձեռնմխելի, իսկ տոկոսները գործադըր-վելու են իբր թոշակ միջնակարգ դպրոց-ների չքաւոր հայ աշակերտների. բ) 2000 ր. այրի Փեփրոնիա Զարդեղեանից՝ ի յի-շատակ իր հանգուցեալ ամուսին Մեսրոպ Զարդեղեանի. դրամագլուխը կրկին մնա-լու է անձեռնմխելի, իսկ տոկոսների գոր-ծադրութիւնը թողնվում է խորհրդի հայե-ցողութեանը։

◆ Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը իր և գաւա-ռական իր ճիւղերի (թւով 63) միջև կապ պահպանելու համար վճռել է հրաւիրել Ար-սէն Ղլթչեանին՝ լիազօրի պաշտօնով։ Լիա-զօրի պարտաւորութիւնն է շրջել այն վայ-րերը, ուր կան Ընկ. ճիւղեր կամ Ընկերու-թիւնից նպաստ ստացող դպրոցներ։

◆ Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը դպրոցնե-րի նպաստների գումարը աւելացրել է իր նախահաշւից մինչև 18,000 ր., յոյս ունե-նալով, որ կամաւոր նուէրներով կարող կը լինի ծածկել պակասը։ Նպաստների աւե-լացումը առաջացել է այն բանից, որ խոր-հուրդը այս տարի նախաձեռնել է մի քանի նոր դպրոցների՝ Վրաստանի շրջանում։

◆ Սեպտեմբեր ամսում, համաձայն Թիֆ-լիսի ոստիկանապետի տեղեկութիւնների, քաղաքումս տեղի են ունեցել ընդամէնը 84 յանցագործութիւն։

◆ Հոկտ. 13-ին, «Օրիանտ» հիւրանոցի լա-ղարանի սենեակում Վիտէբսկ քաղաքից եկած Բորիս Լիւբէրը խոշոր սնանկութեան պատ-ճառով անձնասպան եղաւ խմելով ցիանիս-տի կալի։

◆ Քութայիսից մեզ գրում են հոկտ. 13-ից հետեւեալը. «Երէկ, կէսօրվայ ժամը 2-ին, Տկվիբուլի ածխահանքի կայարանի վրայով տեղս հասաւ գնացքից ազատ-ված Միհրան Անանեանը և հանդիպելով բազ-մութեան և ազգականների կողմից՝ աւտօ-մօբիլով գնաց Աջամէտիի իր կալուածքը»։

◆ Հնագրական գործակալութիւնը հա-ղորդում է, որ յափշտակողները ազատ են թողել Քութայիսում գերված Միհրան Ա-նանեանին, որ վերադարձաւ Թիֆլիս։

◆ Կիսլօվօդսկից մեզ գրում են, որ ամ-սիս 6-ին օծվել է տեղական հայ գաղութի եկեղեցին՝ ներկայութեամբ Աստրախանի թե-մի առաջնորդ Մխիթար եպիսկոպոսի, որ պատարագին աւուր պատշաճի քարոզ է

[illegible]

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ. ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արքունական Թատրոն

[illegible] դիրիժեոր և յայտնի երաժշտագէտ Է. Ֆ. Նապրավնիկի բեմական գործունէութեան 50-ամեայ յոբելեանի առիթով շաբաթ, հոկտեմբերի 12-ին, Պալիեվի օպերային խումբը ներկայացրեց Նապրավնիկի գլուխ-գործոց «Դուբրովսկիյ» օպերան, որի լիբրէտոն կազմված է Ա. Պուշկինի համանուն վէպիկից։

Այդ օպերան, ինչպէս յայտնի է, Նրբահիւս մելօդիաների ճոխութեամբ, քնարերգական բնաւորութեամբ ու սէնտիմէնտալ յօրինուածքով ներկայումս համարվում է երաժշտասէր հասարակութեան ամենասիրված օպերաներից մէկը։

Շվէց (Ա. Դուբրովսկի), Լազարեվ (Նրա որդին), Տարնովսկի (կալուածատէր Տրոեկուրով) և Ալեշկօ (վերջինի դուստրը) բարեխիղճ կերպով կատարեցին իրանց ստանձնած պարտիաները՝ արժանանալով թատրոնը ամբողջապէս լցված հասարակութեան կողմից երկարատև ծափահարութիւնների։ Լազարեվ ստացաւ մի քանի ծաղկեփունջ։

Մնացած դերակատարները, նոյնպէս և երգեցիկ խումբն ու երաժշտախումբը, շնորհիւ Իվ. Պալիեվի վարպետ ղեկավարութեան, պահպանեցին օպերայի ամբողջական տպաւորութիւնը։

Կիրակի երեկոյեան, հոկտեմբերի 13-ին, ներկայացվեց «Լակմէ» օպերան, ուր, ի միջի այլ դերակատարների, Լակմէի դերում իր առաջին դեբիւտին հանդէս եկաւ անցեալ սէզոնից հանրածանօթ և Թիֆլիսի օպերային հասարակութեան համակրանքը վայելած շնորհալի երգչուհի Սաբանէևա, որ հրաւիրված է երգելու և այս սէզոնին։

Թատրոնը ծայրից ծայր լի հասարակութիւնը դիմաւորեց իր սիրելի երգչուհուն բուռն և երկարատև ծափահարութիւններով։

Լակմէի դերը նա կատարեց մեծ ոգևորութեամբ ու խորը զգացմունքով՝ թողնելով ներկաների վրա ուժեղ տպաւորութիւն։ Տաղանդաւոր երգչուհու ձայնը, առաջվանից աւելի, իր բոլոր ելևէջներում հնչում էր զտված ու մաքուր որպէս բիւրեղ և իր ականջ շոյող դայլայլիկներով թովում ունկնդիր հասարակութեան։

Ճաշակով երգեցին իրանց պարտիաները Սարաջեվ (Ջէրալդ) և Կուրգնէր (բրամին Նիլականտա)։

Այսօր տեղի կունենայ Նևա Բրինէլլի սիմֆոնիական համերգը։ X.

—

Ժողովրդական Տան Թատրոնում

Համազգային մեծ յոբելեանը դրդեց նաև Զուբալովեան Ժողովրդական Տան հայկական դրամատիկ խմբակցութեանը՝ կազմակերպել հոկտ 13-ին հանդիսաւոր տօնական ներկայացում։

Ըստ աւուր պատշաճի Գ. Զուբարի «Սանդուխտ» 4 արարուածով պատմական դրաման անպայման աջող ու համապատասխան ընտրութիւն էր։

Ներկայացումից առաջ Բենիկ վարդապետը խմբակցութեան հրաւէրով թատրոնը ծայրէ ի ծայր լցրած հանդիսականների առաջ արեց բանախօսութիւն տառերի և տպագրութեան կուլտուրական նշանակութեան մասին։

Իր բանախօսութիւնը հայր-սուրբը սկսեց անսահման ուրախութիւն յայտնելով, որ առիթ է լինում ժողովրդական մեծ տօնը շնորհաւորել հայ աշխատաւոր դասին Ժողովրդական Տանը։ Ապա հայր-սուրբը կէս ժամ, ընդհանուրի լարված ուշադրութեան մէջ, կրկնեց նոյն օրը Վանքի եկեղեցում հանդիսաւոր պատարագի ժամանակ խօսածը (կը տպվի «Մշակի» առաջիկայ համարում)։

Բենիկ հայր-սուրբի բանախօսութիւնը առաջ բերեց խանդավառութիւն։

Այնուհետև սկսվեց ներկայացումը։ Պարտք ենք համարում ընդգծել այդ օրվայ աջողութիւնը, որ բաժին ընկաւ դերակատարներին։ Երևում էր, որ նրանք բարեխղճօրէն պայմանաւորվել էին իրանց սահուն և հարթ խաղով գեղեցիկ պիէսը ամբողջացնել, որի բովանդակութիւնը այնքան մօտ է Ժողովրդական Տան յաճախորդներին...

Մանաւանդ առանձին ուշադրութիւն գրաւեցին Ցարութիւնեան (Սանատրուկ), Երամեան (Երուանդ), որոնցից՝ իբրև սիրողներից՝ աւելին չէր պահանջվում։

Սանդուխտի դերում հանդէս եկաւ դերասանուհի տիկին Ադամեան սովորական աջողութեամբ։ Ստիպված ենք արձանագրելու կրկին տիկնոջ արտասանած բառերի վերջին վանկերի լալկան տօնը, որից ջանալու է նա խուսափել։

Լաւ էին նոյնպէս Թաշճեան, տ. Վ. Աբովեան՝ Ոգուհի, Ցովհաննիսեան՝ Վահէի, Ցարութիւնեան II՝ քրմապետի և Աբովեան-Ցիցիանովա՝ քրիստոնեայ կնոջ դերում։

Թոյլ էր միայն Հախնազարեան (Շաւարշ), որ թողնում է սկսնակ սիրողի տպաւորութիւն։

«Սանդուխտի» ներկայացումը ցոյց տուեց, որ Ժողովրդական Տան մէջ ևս կարելի է գտնել համապատասխան աջող դեկորացիաներ, և միմիայն անհրաժեշտ է ռեժիսորական նուրբ ընտրութիւն։ Վերջին իմաստով մատնանշելու ենք Ժողովրդական Տան հայկական ներկայացումները ղեկավարողի կիրթ ճաշակը։

Վատ չէր երգեցիկ խումբը Միրզայեանի ղեկավարութեամբ։

Ընդհանուր հաճելի տպաւորութեամբ անհամար բազմութիւնը ցրվեց գիշերվայ ժ. 12-ի մօտերը։ Ես.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԱՒՐԻԶԻՑ

Սեպտ. 5-ին, առ. ժ. 8-ին, Ատրպատականի առաջն. փոխանորդ Կարապետ քահանան մտնելով դպրոց՝ խնդրում է իմ համաձայնութիւնը ուղեկցել իրան՝ տեղիս ռուսական հիւպատոս Պրէօբրաժենսկիի մօտ՝ պարսկերէնի թարգմանի պաշտօնով։ Համաձայնում եմ։ Ժամը 11-ին խնդրում են ինձ բարձրանալ առաջնորդարան՝ քարտուղարի սենեակը։ Տեսնում եմ շփոթ և յուզված դրութիւն փոխանորդի, քարտուղարի և գործավարի դէմքերին։ Հարցնում եմ պատճառը. քարտուղարը մեկնում է հիւպատոսարանից պարսկերէն գրված պաշտօնական մի թուղթ, որից, ասում են, լաւ հոտ չի փչում քէյվանցոց և Քեարիմ-խանի դատի մասին։

Կարդում եմ պարսկերէն այդ պաշտօնական գրութիւնը, որի տակ ռուսերէն ստորագրել է հիւպատոս Պրէօբրաժենսկին, և զարմանքն ու շփոթը բռնում է մեզ բոլորիս։ Այդ թղթով հիւպատոսը յայտնում է առաջնորդարանին, որ հիւպատոսարանում հաշտութեամբ և «շարիի» օրէնքով վերջացել է Քեարիմ-խանի և Քէյվանի հայոց դատը և այլ ևս առաջնորդարանին խառնվելու ոչինչ չի մնում։

Անյարմար կացութիւն։ Հ. փոխանորդը առաւօտեան հիւպատոսից ժամադրութիւն էր խնդրել մի տեսակցութեան համար, իսկ այդ տեսակցութեան միջոցին նա պէտք է խօսէր քէյվանցոց մասին։ Բայց ժամադրութեան համաձայնութիւնը առնելուց 2 ժ. յետոյ՝ յանկարծ ստացվում է վերոյիշեալ գրութիւնը, և, ուրեմն, այլ ևս աւելորդ է դառնում թէ տեսակցութիւնը և թէ խօսելը քէյվանցոց դատի մասին, որը, ըստ հիւպատոսի գրութեան, արդէն կարգադրված էր և այլևս չէր կարօտում առաջնորդարանի միջամտութեան։

Բայց որովհետև արդէն ժամադրութիւնը խնդրված էր, ուստի որոշվում է, որ հայր փոխանորդը գնայ հիւպատոսի մօտ, և ես էլ ուղեկցում եմ նրան իբրև թարգման։

Ես այստեղ մանրամասնաբար մէջ չեմ բերում փոխանորդի և հիւպատոսի խօսածները, բայց պարտք եմ համարում յայտնել հետևեալները, որոնք նոր լսված նորութիւններ են մի հիւպատոսի բերնում մեր առաջնորդարանի հասցէին։ Եւ ովքեր մեղաւոր են այդ հարցում, թող հաշւի նստեն իրանց խղճի հետ և չը փորձեն այլ ևս երբեմնի ազդեցիկ և հեղինակաւոր առաջնորդարանը մինչ անկման խորխորատը տանել։

Ի պատասխանի հայր փոխանորդի քէյվանցոց մասին ասածների, Պրէօբրաժենսկին շատ քաղաքավարի, բայց սառը տոնով ասաց.

— Ես զարմանում եմ, որ իմ 1—2 ժամ առաջ յղած գրութիւնից յետոյ՝ դարձեալ խօսք է լինում քէյվանցոց մասին։ Ես ինքս անձամբ գիւղացիներից հարցրել եմ, և նրանք պատասխանել են, որ իրանց բնաւ «զօլմ» չէ եղել Քեարիմ-խանի կողմից։ Արդ, երկու կողմերը հաշտվել են. այլ ևս առաջնորդարանն ինչ է ուզում։ Խնդրեմ ասացէք հ. փոխանորդին, որ, ըստ օրէնի, մենք իրաւունք էլ չունէինք միջամտելու այս գործին, որովհետև կողմերից ոչ մէկը ռուսահպատակ չէ, բայց որովհետև հայերը քրիստոնեայ են, ինչպէս և մենք, այդ պատճառով, համաձայն առաջնորդարանի գրութեան, մենք խառնվեցինք այս գործին, որ գիւղացիք զրկված չը մնային։

Ապա մի կարգ նման խօսքերից յետոյ, հիւպատոսը նորից դարձաւ ինձ և ասաց.

— Շեշտեցէք առանձնապէս, խնդրեմ, հ. փոխանորդին իմ կողմից հետևեալը, այն էլ սաված բարեկամ մի մարդու։ Խրատը, խրատը որ ես տալիս եմ առաջնորդարանին, այն է, որ առաջնորդարանը շուլուղ չանի*), ապա թէ ոչ բարդութիւններ առաջ կը գան և ես այլևս չեմ միջամտի։ Ինչ-որ մի միտք, մի նպատակ ունի առաջնորդարանը. թէ որն է այդ՝ չը գիտեմ, սակայն կրկնում և երեքկնում. թող առաջնորդարանը շուլուղ չանի.

Եւ վերջապէս առաջնորդարանն ինչո՞ւ է այս և նման գործերում խառնվում, առաջնորդների գործը լոկ միայն աղօթելն է և եկեղեցի գնալը *)։

Փոխանորդը, որ բողոքի և քէյվանցոց դատի բարեկաւման էր գնացել հիւպատոսի մօտ, դուրս եկաւ շնորհակալութեամբ և ճնշված ու տրամաթախիծ՝ հիւպատոսի վերջին անակնկալ յայտարարութիւնից։

Մի կողմ թողած այն, որ մենք շահերից, թագաժառանգներից և երբեմն էլ յայտնի նահանգապետներից հին-հին հրովարտակներ ունենք մեր առաջնորդներին քաղաքական դեր ու իրաւունքներ տուող, պիտի ասեմ, որ շատ անգամներ հէնց հիւպատոսները իրանք զօրավիգ են եղել Ատրպատականի առաջնորդներին, երբ մերթ ընդ մերթ քարգուղարները(արտաքին գործերի մինիստրութեան Ատրպատականի ներկայացուցիչները) գրել են, որ առաջնորդները լոկ իրանց աղօթքին և գործերին հետևեն։

Բայց թէ ինչ եղաւ, որ յանկարծ մեր զօրավիգ ու պաշտպան հիւպատոսարանը բոլորովին իր աւանդական դիրքը փոխեց, և ինչ է պատահել, որ հիւպատոսը ասել է, թէ Քեարիմի այս դատում առաջնորդարանը «շուլուղ» չանի, այդ մեզ համար մնաց անյայտ։

Երբ այսպիսի մի հսկայ դատ կար և երբ մանաւանդ վարկի էլ հարց, ծո՞րն էր արդեօք աւելի կարևոր և նախադաս։ Արդեօք ա՞յն, որ առաջնորդ Մելիք-Թանգեանը մնար Թաւրիզում և այդ կնճռոտ, հանգստաբանի ու սէօհրիւլցոց և Բժշկեան որբ քոյրերի գործը վերջացնէր, թէ՞ գաւառ գնար։ Գաւառը դեռ սուրբալողական բան չունէր համեմատաբար։ Թաւրիզն էր, որ պահանջում էր առաջնորդի և այն էլ շատ արթուն գործունէութիւնն ու հսկողութիւնը։

Արդ ո՞վ է պատասխանատու քէյվանցոց գործի այս ֆիասկօյին և այն աննպաստ կարծիքի ստեղծվելուն, որ հիւպատոս Պրէօբրաժէնսկին յայտնել է Քեարիմ խանի գործի առիթով մեր առաջնորդարանի հասցէին։ Ալ. Տէր-Վարդանեան

Թաւրիզ

*) «Նէսիհէթի, նէսիհէթիքէ մըն բը խէլիֆէկէլի միտահէմ, անսատ, քի խէլիֆէկէլի շուլուղ նէքօնէդ»։

*) «Քարը խէլիֆահա ֆէղէթ դօա քարդէն ու քէլիսա րէֆթէն աստ»։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

12 և 13 հոկտեմբերի

ՑԱՐԻՑԻՆ։ Ֆրանսիական մետաղաձուլական գործարանում երևան հանվեց 55,000 րուբլի յափշտակութիւն։ Կասկածով ձերբակալված են երկու գանձապահը և դռնապանը։

ԿՈՍՏՐՈՄԱ։ Բարեգործ Ադամովը 20,000 նուիրեց քաղաքին՝ կրթական նպատակների վրա գործադրելու համար։

ՏՈԲՈԼՍԿ։ Զանազան գաւառներում երևացել են մեծ քանակութեամբ դաշտային մկներ, որոնք ոչնչացնում են ընդարձակ տարածութեամբ ցանքեր։ Ձեռք են առնվում անհրաժեշտ միջոցներ։

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՈՐՈԴ։ Քաղաքային դուման որոշեց յետ գնել էլէքտրաքարշը, որի համար փոխ առնել 1,400,000 րուբլի, բացի դրանից կնքվելու է 20 միլիոնի փոխառութիւն՝ կոյուղի կառուցանելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վերադարձաւ արտաքին գործերի մինիստրը։

Գրաւվեց «Веч. Вр.»-ի № 583-ը։ Խմբագիր Սուվորինը ենթարկվում է դատական պատասխանատուութեան Վրաստանի նոր էկզարխի մասին ստայօդ տեղեկութիւններ հաղորդելու համար։

Նահանգական դատարանը երկրորդ Պետական Դումայի նախկին անդամ Կուզնեցովին դատապարտեց $5^1/_2$ տարով բանտ՝ ընկերների հետ կոմս Ստրոգոնովի պալատից 25,000 րուբլի յափշտակելու համար։

Ժանտախտի դէմ մաքառող մասնաժողովը որոշեց ուղարկել բժշկական գլխաւոր տեսչի օգնականին Դոնեան Զօրաց շրջանի ժանտախտով վարակված տեղերը, նաև Աստրախանի և Սարատովի նահանգների ժանտախտ պարունակող վայրերը՝ հարկաւոր միջոցներ ձեռք առնելու համար։

ՑԱՐԻՑԻՆ։ Նահանգապետի նախագահութեամբ, զեմստվօյի և քաղաքների ներկայացուցիչների և բժիշկների մասնակցութեամբ կայացած ժողովում վճռվեց դասախօսութիւններ կազմակերպել քաղաքում՝ ժանտախտի մասին և խնդրել հոգևորականութեանը բացատրել տաճարներում ժանտախտից պաշտպանվելու միջոցները։

ՄՈՍԿՎԱ։ Գուչկովը դէմ է հոկտեմբերեանների և նացիօնալիստների միութեան։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԻԱ։ Եկաւ ֆրանսիական նաւատորմը։

ՀԷՄՊՏՕՆՐՈԴՍ։ Ամերիկական 9 զրահանաւ մեկնեցին Միջերկրական ծովը։

ԲԵՐԼԻՆ։ Փակվեց Թոքախտի դէմ մաքառող միջազգային վեհաժողովը։ Հետևեալը կայանալու է եկող տարի Բէռնում։

ՏՕԿԻՕ։ Իօկօհամայում երևան է հանվել ժանտախտ. 10-րդ դէպքը մահավախճանով։

ԼՈՆԴՈՆ։ Վատէրլօ կայարանում երկու գնացքների ընդհարման ժամանակ սպանվեցին 3, վիրաւորվեցին 19 հոգի։

13 հոկտեմբերի

ԿԻԼՕՖՐԻՎ։ Իլինսկի գիւղում կողոպտվեց եկեղեցին, յափշտակեցին 5000 ր. և եկեղեցական անօթներ։

ՏՕԿԻՕ։ Թիւրքաց սուլթանի կինը դիմեց Եապօնիայի կանանց կրթութեան ղեկավարներին, առաջարկելով կազմակերպել ասիական կանանց ընկերութիւն՝ նրանց բարոյական ու մտաւոր զարգացմանը նպաստելու նպատակով։

ՍՏԷՊՆԱՑԱ։ Գիշերվայ 1 ժ. ու 20 ր. Վլադիկավկազի երկաթուղագծի վրա, Րօստովից 71 վերստ հեռու № 10 արագ գնացքը խորտակվեց, դուրս գալով գծից։ Սպանվեց բագաժի կօնդուկտօր Կարէևը, վիրաւորվեցին մեքենավարը, մի կօնդուկտօր և մի աղջիկ, մի քանի ճանապարհորդ ջարդուածքներ ստացան։ Շոգեմեքենան ընկաւ փոսը։ Ջարդվեց բագաժի վագոնը։ Ոստիկանական շների օգնութեամբ որոնվում են գիծը փչացնող չարամիտները։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ի յիշատակ Ստոլիպինի՝ 4000 ր. մրցանակը ձիարշաւներին շահեց Մանթաշեանի «Ալինը»։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Пиксафонъ

Уходъ за волосами дегтемъ

Цѣна флакона, хватающаго на нѣсколько мѣсяцевъ, 1 р. 50 коп.

На научномъ основаніи дѣйствительно лучшій способъ для укрѣпленія кожи головы и волосъ.

(15) (М. 341001/341012) 2—2

АНДРКОВКАСЕАН ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

1913 թ. մայիսի 18-ից մինչև 1914 թ. մայիսի 17-ը

(Ժամերը նշանակուած են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

[illegible]

Խառն գնացքը № 106 (Մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—4 ժ. 23 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 41 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 7 ր. ցեր., Եւլախ 5 ժ. 19 ր. ցեր., Հաջի-Գաբուլ 12 ժ. 29 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 28 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ.—Փօստատար գնացքը № 3—9 ժ. 51 ր. առ., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 56 ր. ցեր., Բաթում 11 ժ. 8 ր. գիշ.։ Մարդատար գնացքը № 7—4 ժամ 40 ր. ցերեկվայ, հասնում է Միխայլօվօ 8 ժ. 46 ր. եր., Բաթում 5 ժ. 40 ր. առ.։ Մարդատար գնացքը № 9—10 ժ. 30 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 2 ժ. 31 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 59 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 107 (մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—2 ժ. 48 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 8 ժ. 20 ր. առաւ., Բաթում 10 ժ. 18 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—Փօստատար գնացքը № 4/3—12 ժ. 51 ր. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 10 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 48 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 12 ր. գիշ., Ուլուխանլու 5 ժ. 40 ր. գիշ. (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 10 ժ. 15 ր. առ., Ջուլֆա 11 ժ. 42 ր. ցեր.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 24/23 (միայն II և III կարգի վագոններով)—8 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 3 ժ. 23 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 6 ժ. 57 ր. առ., Էջմիածին 12 ժ. 10 ր. ցեր., Ուլուխանլու 12 ժ. 38 ր. ցեր., Երևան 1 ժ. 33 ր. ցեր.։ Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № 14/13—12 ժ. 46 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 13 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 50 ցեր., Կարս 4 ժ. 18 ր. ցեր.։

ԲՈՐԺՕՄ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—8 ժ. 2 ր. առ., հասնում է Գօրի 10 ժ. 41 ր. առ., Բօրժօմ 9 ժ. 31 ր. ցեր.։ Մարդատար № 19/20—3 ժ. 18 ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 59 ր. ցեր., Բօրժօմ 1 ժ. 2 ր. երեկ.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 5—9 ժ. 35 ր. եր. Փօստատար գնացքը № 3—9 ժ. 1 ր. առ.։ Մարդատար գնացքը № 7—3 ժ. 53 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 107—2 ժ. 12 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Փօստատար գնացքը № 4—9 ժ. 16 ր. երեկ.։ Մարդատար գնացքը № 8—5 ժ. 54 ր. ցեր.։ Մարդատար գնացքը № 10—8 ժ. 40 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 38 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Փօստատար գնացքը № 4Д./3—7 ժ. 32 ր. եր.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 26/25—(II և III կարգի վագոններով)—10 ժ. 50 ր. առ.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 16/15—7 ժ. 28 ր. առ.։

ԲՈՐԺՕՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—11 ժ. 7 ր. եր.։ Մարդատար գնացքը № 19/20—7 ժ. 38 ր. առ.։

Ցարսկիէ-Կօլօդցիի համար հարկաւոր է ՏԻՐԱՑՈՒ

Ռոճիկը՝ ամսական 10 րուբլի, արդիւնքը մօտ 80 րուբլի, սենեակ և փայտ։ Դիմել՝ Царскіе Колодцы, Священнику Акопу Григорьянъ.

(օ.մ.) 872. 2—2

ГОЛОВНУЮ БОЛЬ и МИГРЕНЬ РАДИКАЛЬНО УСТРАНЯЕТЪ „МИГРЕНО-НЕРВОЗИНЪ" БЕЗУСЛОВНО ВѢРНОЕ и БЕЗВРЕДНОЕ РАСТИТЕЛЬНОЕ СРЕДСТВО.

ТРЕБОВАТЬ въ АПТЕКАХЪ и АПТ. МАГАЗ. ТОЛЬКО НАСТОЯЩИХЪ ПОРОШКОВЪ съ ПѢТУХОМЪ апт. А. ГОНСЕЦКАГО въ Г. ПЛОЦКѢ по 10 коп. ЗА ШТ.

ОСТЕРЕГАЙТЕСЬ ПОДДѢЛОКЪ! ФАБР. МАРКА

(В. 54178) 38—2

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Նիկ. Աբրահամեանի

հետևեալ հրատարակութիւնները.

I

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

երկաթ., կօլօնիալ, բակալ. և բամբակէ ապրանքների (առաջին անգամն է, որ լոյս է տեսնում հայերէն լեզուով), գինն է 2 րուբ.։

II

Руководство торг. бухгалтеріи въ связи съ керосинозав. производствомъ (2 допол. и исправл. изд.) Ц. 2 р. 50 к.

III

Таблица вычисл. процентовъ отъ 1 до 360 дн. отъ 1/4 до 12% и на всѣ капиталы отъ 1 до 10,000 р. (2 изд.) Ц. 85 к.

IV

Журнальныя статьи для опредѣл. дебета и кредита. Ц. 75 к.

V

Общедоступная справочн. книжка для слушателей и слушательницъ бухгалтерск. курсовъ и занимающихся конторскими дѣлами. Ц. 30 к.

Հեղինակի մօտ՝ Бухг. курсы Н. В. Абраамяна, Николаевская, 22 և գրավաճառանոցներում։

(Ե.Ն.Կ.) 680. 20—20

Բացված է Պետերբուրգում ռուսերէն լեզուով լոյս տեսնող միակ ԶՐԻ ԵՒ ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ բժշկական ամսագիր

„Журналъ-Лечебникъ"-ի

1914 թ. բաժանորդագրութիւնը.

Ամսագրի նպատակն է՝ հիւանդների նախազգուշացումն և առողջութեան պահպանումն։

Ամսագրի մէջ, յայտնի բժիշկների աջակցութեամբ, պարզ և հասկանալի լեզուով բացատրվում է այն բոլորը, ինչ որ անհրաժեշտ է առողջութեան և կեանքի երկարացման համար։

Բաժանորդներն ամբողջ տարվայ համար 3 ՊՐԵՄԻԱՅՈՎ 2 ր., 1-ին պրեմիան պատկերազարդ «Օրացոյց բժշկարական» 1914 թ., իսկ 2-րդ և 3-րդ պրեմիան բաժանորդների ցանկութեան և ընտրութեան համաձայն կուղարկվեն 2 հատ հետևեալ գրքերից. 1) Домашній лечебникъ (առանձին արժէ 1 ր.) 2) Грѣхи молодости (лечебникъ секр. болѣзней 1 р.), 3) Заразныя болѣзни домашнихъ животныхъ (1 р. 25 к.), 4) Искусственное безплодіе (1 р. 25 к.), 5) Самоучитель гипнотизмъ (2 р.), 6) Полный дѣловой письмовникъ (1 р.), 7) Поваренная книга для хозяекъ (1 р.). Պրեմիաները պատրաստ են և կուղարկվեն բաժանորդագինը ստանալուց անմիջապէս։

Բաժանորդագրվել կարելի է և վերադիր վճարով՝ (налож. плат.) 20 կ. աւելի արժէքով՝ այսինքն բաժանորդները վճարում են պօստին պրեմիաները ստանալուց 2 ր. 20 կ.։

Մինչև նոյեմբերի 1-ը բաժանորդագրվողները կը ստանան նոյնպէս այս 1913 թ. ամսագրի համարները հոկտեմբերի 1-ից։

Հասցէն՝ С.-Петербургъ. м. 2 п. о. главная к-ра ред. „Журналъ-Лечебникъ".

(Ե. ու.) 866. 5—1

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է

ԱՇԽԱՐՀԱՑՈՒՅՑ

(Մատենանի հաւաքածու նիւթապաշտ)։

Գինն է 80 կոպ.։

Դիմել գրավաճառներին և հեղինակին՝ Михайловскій просп. № 17, Г. А. Теръ-Гевондянъ.

(Ե.Հ.Չ.) 865. 4—2

ՄԵՂՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՈՒՆԸ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է ՀԱՒԼԱԲԱՐ (Կախետինսկի հրապարակ, Լազարեվսկի փողոց № 1, Հաւլաբարի կլուբի շէնքում)։

№ 4 տրամվայը կանգնում է մի քանի քայլ հեռաւորութեան վրա։ Բոլոր արհեստանոցներում, ինչպէս նախկին տարիները, ընդունվում են ամեն տեսակ պատուէրներ՝ կանանց և երեխաների զգեստներ, (փոքր 2 անգամից ոչ աւել և տրամվայի ծախսը զեղչվում է կարելվարձից), սպիտակեղէններ, հարթակարի պատուէրներ, ֆորմենիյ շորեր, աշակերտական և բանուորական զգեստներ, վերմակներ, ներքնակներ, վերմակի սաւաններ հարթակարով և այլն և այլն։

Կօլպայագործական արհեստանոցում աշակերտուհիների և պատուէրների ընդունելութիւնը հոկտեմբերի 15-ից։

Կարտօնաժի արհեստանոցում ընդունվում են պատրաստելու ամեն տեսակ տուփեր՝ ծխախոտի, կոնֆիտերիի, ապտեկարսկի, չերամի, զգեստների, կօշիկների և այլն։

ԳՆԵՐԸ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ։

(Ե. Չ.) 800. 15—8

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ իրաւունքներով և ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱՔ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 15-ից ԲԱՑՎՈՒՄ է կուրսերի զուգընթաց բաժանմունք երեկոյեան ժամը $7^1/_2$-ից սկսած պարապմունքներով։

Ընդունելութիւնը դպրոցում առ. ժ. 8-ից մինչև ցեր. 3-ը, I Тумановская, с.д. № 13.

Ընդունելութիւնը կուրսերում երեկ. ժ. 6-ից մինչև 10-ը, Михайловскій пр., № 17.

(ա.օ.) 851. 10—8

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный